Голас Радзімы

ШТОТЫДНЁВАЯ ГАЗЕТА ДЛЯ СУАЙЧЫННІКАЎ ЗА МЕЖАМІ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ

№ 7 (2253) 13 лютага 1992 г. Выдаецца з 1955 г.

Цана 8 кап.

— Я і мае калегі задаволены тым, што знаходзімся ў Мінску з мэтай адкрыцця дыпламатычнага прадстаўніцтва. Гэты факт мы расцэньваем як важную падзею для абедзвюх дзяржаў,— заявіў на прэс-канферэнцыі ў Міністэрстве замежных спраў рэспублікі часовы паверны ў справах пасольства Злучаных Штатаў Амерыкі ў Рэспубліцы Беларусь Джон Форд. Ён прыбыў у сталіцу незалежнай Беларусі як кіраўнік групы, якая мае заснаваць тут пасольства ЗША, і ўручыў МЗС РБ ноту аб акрэдытацыі першай групы амерыканскіх дыпламатаў.

Амерыканцы, якія першымі адкрываюць свае пасольства ў Мінску, маюць намер актыўна дзейнічаць і супрацоўнічаць з намі. Адной з першачарговых праблем яны лічаць аказанне садзейнічання Беларусі, як і іншым незалежным дзяржавам СНД, у пераадоленні сённяшніх цяжкасцей. Маецца на ўвазе перш за ўсё дапамога харчаваннем.

Працэс фарміравання амерыканскага пасольства завяршыцца, відаць, у бліжэйшыя месяцы. А ў Мінск тым часам амаль штодня прыбываюць афіцыйныя госці з іншых краін свету. Працэс дыпламатычнага прызнання Беларусі працягваецца.

НА ЗДЫМКУ: Джон ФОРД (злева) уручае ноту намесніку міністра замежных спраў РБ Уладзіміру СЯНЬКО.

СІЛУ АДОЛЕЕ ТОЛЬКІ СІЛА

ГУТАРКА СА СТАРШЫНЁЙ БЕЛАРУСКАЙ СЕЛЬСКАЙ ПАРТЫІ Яўгенам ЛУГІНЫМ

Яўген Міхайлавіч Лугін, беларус, родам з Глускага раёна, падпалкоўнік запасу, праслужыў у арміі 30 гадоў, гаворыць на добрай беларускай мове.

Яго мэта — разарваць павуцінне раённа-калгаснай бюракратычнай сістэмы, расчысціць дарогу для гаспадара.

Яго дэвіз: «Старшыня сялянскай партыі павінен працаваць на зямлі і размаўляць па-беларуску».

— Чаму ваша партыя нават па-руску называецца не «крестьянской», а «селянской»?

— Таму што «крестьянин»— гэта той, хто «крестьянствует» на зямлі. Гэта — гаспадар. А гаспадароў у нас пакуль што адзінкі — крыху больш 700 сялян у рэспубліцы маюць сваю зямлю і вядуць фермерскую гаспадарку. Быць партыяй толькі гэтых 700? Самі разумееце...

А калгасніка і рабочага саўгаса назваць гаспадаром нельга — яны наёмнікі. Наша ж партыя створана не толькі для абароны інтарэсаў фермераў, а ўсяго сялянства. Адсюль і больш шырокая трактоўка назвы партыі.

— Чаго вы дамагаецеся?

— Каб на зямлі быў гаспадар.

— Гэта значыць фермер?

— Не, хаця многія разумеюць нашы мэты менавіта так: раз гаспадар — значыць толькі фермер. Мы ж сцвярджаем, што гаспадаром можа быць і сельскагаспадарчы кааператыў, і нават калгас і саўгас. Але апошнія павінны быць пераўтвораны ў асацыяцыю, акцыянернае таварыства ці народнае прадпрыемства, г.зн. стаць гаспадарамі — валодаць і зямлёй, і сродкамі вытворчасці, і прадуктамі сваёй працы.

— Вас абвінавачваюць у тым, што вы бачыце патрэбу неадкладна распусціць калгасы...

— Нідзе і ніколі сялянская партыя не выступала з заявамі аб неадкладным роспуску калгасаў. Нельга разбураць старое, не збудаваўшы новага. Мы партыя рэфармісцкага тыпу, таму лічым, што рэформы ў вёсцы праводзяцца не ў адзін дзень і не валявым парадкам — без прымусу.

— Хто найбольш пасприяў арганізацыйнаму станаўленню партыі?

— ЦК Кампартыі Беларусі... Калі стварaліся іншыя палітычныя партыі, ЦК на гэта глядзеў спакойна. Як толькі наш аргкамітэт абвясціў аб намеры стварыць сялянскую партыю,

(Заканчэнне на 3-й стар.).

КАМЕРЦЫЯ І ЗДАРОЎЕ

...Адзін з такіх цэнтраў знаходзіцца на вуліцы Жудро ў Мінску. Будынак звонку неардынарны, цікавай архітэктуры. Але, на думку дырэктара фізкультурна-аздараўленчага цэнтра Міхаіла Баўдзілы, не ўсё прадумана ўнутры. Свабодна ў плавальным басейне, затое цесна ў залах атлетычнай і рытмічнай гімнастыкі, холадна ў адміністрацыйных кабінетах.

(Фотарэпартаж «Колькі каму каштуе...» змешчаны на 8-й стар.).

ІНФАРМАЦЫЯ ДЛЯ РОЗДУМУ

РЫНАК ПРАЦЫ

На 1 студзеня гэтага года ў службу занятасці рэспублікі звярнулася 66 158 чалавек, з якіх 39 807 былі працаўладкаваны, 1 тысяча чалавек накіравана на перанавучэнне, а 342 — задзейнічаны на грамадскіх работах. За гэты перыяд 3 136 чалавек прызнаны беспрацоўнымі, з іх 2 261 назначана дапамога па беспрацоўю.

Паводле разлікаў Дзяржкампрацы РБ, у 1992 годзе ў выніку рэарганізацыі, перапрафіліравання, ліквідацыі стратных прадпрыемстваў, збояў у забеспячэнні матэрыяльна-тэхнічнымі рэсурсамі і камплектуючымі, у выніку разбалансаванасці эканамічных сувязей на рынак працы паступіць каля 300 тысяч чалавек. Колькасць беспрацоўных складзе амаль 60 тысяч чалавек.

ПАКІДАЕМ САБЕ

Урадам рэспублікі прымаюцца меры па забеспячэнню насельніцтва прадуктамі харчавання і таварамі народнага спажывання на ўзроўні не ніжэй, чым гэта было ў 1991 годзе. Робіцца гэта за кошт павелічэння аб'ёмаў вытворчасці і змяншэння вывазу за межы рэспублікі.

У прыватнасці, у параўнанні з планам 1991 года ў 1992 за межы рэспублікі будзе зменшаны вываз малака на 26,2 працэнта і мяса — на 9,5 працэнта. Намечана значна зменшыць вываз тавараў лёгкай прамысловасці, у тым ліку бавоўняных і шарсцяных тканін, трыкатажных вырабаў і абутку скуранога.

Паляпшэнню забеспячэння таварамі будуць спрыяць таксама меры, прымаемыя ўрадам па ахове спажывецкага рынку рэспублікі.

ГРАМАДСКАЯ ДУМКА

МІНЧАНЕ — ЗА РЭФЕРЭНДУМ

Па просьбе галоўнай рэдакцыі інфармацыі БелТА супрацоўнікі лабараторыі сацыялагічных даследаванняў «Экумена» пры Інстытуце сучасных ведаў правялі апытанне з прычыны мяркуемага правядзення рэферэндуму аб давер'і парламенту і аб правядзенні датэрміновых выбараў Вярхоўнага Савета. Вось яго вынікі.

1. Ці лічыце вы неабходным правядзенне рэферэндуму?
так — 64 працэнты
не — 23 працэнты
цяжка адказаць — 13 працэнтаў.

2. Калі рэферэндум адбудзецца, то ці прымеце вы ў ім удзел?
так — 67 працэнтаў,
не — 19 працэнтаў,
цяжка адказаць — 13 працэнтаў.

3. Як вы збіраецеся галасаваць?
за недавер'е — 54 працэнты
за давер'е — 11 працэнтаў
цяжка адказаць — 35 працэнтаў.

Зразумела, даныя апытання не варта абсалютызаваць, паколькі сярод 300 рэспандэнтаў былі толькі мінчане, якія традыцыйна адрозніваюцца высокай палітычнай актыўнасцю і радыкалізмам поглядаў, лічыць загадчык лабараторыі Аляксей Колік. Аналагічнае апытанне ў сельскай мясцовасці можа даць зусім іншыя вынікі. Але пры ўсіх агаворках мы маем пажытак для аналізу і разважанняў.

НА БЕЛАСТОЧЧЫНЕ

ДРУГІ КАНГРЭС БДА

У Беластоку адбыўся другі кангрэс Беларускага дэмакратычнага аб'яднання.

БДА, утворанае ў 1990 годзе, з'яўляецца партыяй парламенцкага тыпу, якая аб'ядноўвае беларусаў Польшчы. Мэтай сваёй дзейнасці БДА лічыць выказванне патрабаванняў беларускай меншасці і абарону яе інтарэсаў.

На другім кангрэсе аб'яднання разгледжаны арганізацыйныя пытанні, унесены змены ў статут і праграму. Старшыня Галоўнай рады пісьменнік Сакрат Яновіч падаў у адстаўку. У знак ягоных заслуг спадара Яновіча абралі Ганаровым прэзідэнтам. Новым старшынёй БДА абраны малады палітык і навуковец Алег Латышонак.

У кангрэсе прымалі ўдзел госці з Беларусі — чатыры прадстаўнікі Беларускага народнага фронта.

МАЙСТЭРСТВА

ФАТАГРАФІІ ГОДА

Міжнародны штогадовы альбом «Фатаграфіі года-1992» выйшаў у свет у Лондане. Гэтае традыцыйнае выданне з 1935 года ажыццяўляюць брытанскае каралеўскае фатаграфічнае таварыства і фірма «Фаунцін прэс».

На гэты раз тут змешчаны работы фотамайстроў з трыццаці краін усіх кантынентаў.

Ёсць у альбоме і прыемны сюрпрыз для беларусаў — здымкі адразу трох нашых землякоў (трох з усіх рэспублік былога СССР). І ўсе яны — жыхары Магілёва.

Серыяй «Аптыміст» з трох здымкаў з жыцця магілёўскага ветэрана-інваліда прадстаўлены мастак па спецыяльнасці Генадзь Карчэўскі. «Лявоніха» і «Гульня» (дзеці адной з чарнобыльскіх вёсак вобласці) — здымкі фотамастака Васіля Цітова. Здымак «Дарога» — работа архітэктара Эндрыкаса Юшкі.

«Балансавы кошт асноўных фондаў, якія належаць дзяржаве, па стану на 1 студзеня 1991 года складаў у рэспубліцы ў цэнах 1972 года 84 мільярды рублёў. У той жа час насельніцтва, па самых аптымістычных прагнозах, гатова ўкласці ва ўласную справу, гэта значыць накіраваць на выкуп дзяржаўнай маёмасці, не больш 2 мільярдаў рублёў. Яшчэ каля 4 мільярдаў рублёў — прадпрыемствы і арганізацыі. Пры такой дыспрапорцыі прыватызацыя расцягнецца на многія гады або ахопіць толькі невялікую частку прадпрыемстваў. Таму ўрад прапануе ўвесці ў якасці сродкаў плацяжу за частку дзяржаўнай маёмасці (прыкладна палавіну) так званыя прыватызацыйныя ўклады. Імі надзяляюцца ўсе грамадзяне, якія пастаянна жывуць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь. Сума, якая будзе пералічваца на прыватызацыйны рахунак грамадзянам рэспублікі, зацвярджаецца Саветам Міністраў і, паводле папярэдніх разлікаў у цяперашніх цэнах, складзе ад 20 да 30 тысяч рублёў. Прыватызацыйны ўклад, пералічаны на прыватызацыйны рахунак грамадзяніна, у выглядзе грашовай сумы на рукі не выдаецца. Прыватызацыйныя ўклады выкарыстоўваюцца грамадзянамі рэспублікі для набыцця ў дзяржавы прадпрыемстваў, доляў (паёў, акцый) у капітале акцыянерных таварыстваў».

(З інтэрв'ю старшыні Камітэта па кіраўніцтву дзяржаўнай маёмасцю пры Савеце Міністраў РБ В. МАЦЮШЭЎСКАГА газеце «Звязда»).

НАРОДНАЯ МЕДЫЦЫНА

Пагаласка аб рэдкіх здольнасцях доктара народнай медыцыны Рыгора Кавалевіча ідзе не толькі ў рэспубліцы. З Літвы і расійскай глыбінкі, з Каўказа і Урала едуць у Мінск да яго за дапамогай. Р. Кавалевіч — уладальнік дыплома «Чорны лотас» цыбецкай школы бяссмерця Міжнароднага цэнтра эксперыментальнай парапсіхалогіі і нетрадыцыйных метадаў лячэння і многае ўмее. У арсенале сродкаў, якія ён скарыстоўвае, уздзеянне біяполем, масаж, мануальная тэрапія, лячэбная гімнастыка і, вядома ж, усемагчымыя настоі лекавых траў. Поспех Р. Кавалевічу спадарожнічае пры лячэнні радыкуліту, остэахандрозу, стрэсаў, галаўных боляў, гіпертаніі, захворванняў органаў дыхання.

НА ЗДЫМКУ: Рыгор КАВАЛЕВІЧ прымае хворых.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

● У Мінску адбылася канферэнцыя ахвяр палітычных рэпрэсій 1917 — 1980 гадоў. Ініцыятыву аб скліканні не падтрымала Камісія Вярхоўнага Савета РБ па рэабілітацыі ахвяр сталінскіх рэпрэсій. Створана асацыяцыя асоб, якія пацярпелі за свабоду мысліць і гаварыць праўду.

● 23 фермеры з усіх абласцей рэспублікі пачалі вывучаць нямецкую мову ў Белдзяржуніверсітэце. У сакавіку яны паедуць у Германію, каб набрацца розуму ў нямецкіх бауэраў. На працягу васьмі месяцаў яны будуць авалодваць сучаснай тэхналогіяй вытворчасці эканамічна чыстай прадукцыі.

● Пра другую сусветную вайну ў ЗША напісана больш за 10 тысяч кніг. Некаторыя з іх былі падараваны Інфармацыйным агенцтвам ЗША Брэсцкай абласной бібліятэцы. Цяпер яны дэманструюцца на выстаўцы «Змаганне за свабоду: Злучаныя Штаты Амерыкі ў другой сусветнай вайне», якая разгорнута ў Нацыянальнай бібліятэцы Рэспублікі Беларусь.

● Два бюсты — Маркса і Леніна, што ўзвышаліся на пастаментах ля будынка ЦК КПБ, былі зняты і адвезены невядома куды. Гранітныя пастаменты разбураны. Зроблена гэта па загаду Савета Міністраў рэспублікі.

● Беларуская сацыял-дэмакратычная Грамада выступіла ініцыятарам утварэння дэмакратычнага блока «Новая Беларусь». На сходзе грамадска-палітычных арганізацый была абрана каардынацыйная рада, у якую ўвайшлі, акрамя БСДГ, нацыянальна-дэмакратычная і Беларуская сялянская партыі.

● У Беларусі перастаюць выходзіць газеты, затрымліваецца выданне часопісаў. Няма «Беларускай нівы», «Советской Белоруссии», «Мінскай праўды», радзей з'яўляецца ў кіёсках «Знамя юности». Прычына адна: няма паперы. Прагнозы вельмі змрочныя: крах беларускай прэсы.

● 700 рублёў замест 350 цяперашніх — да такога ўзроўню патрабуе ад урада ўзняць мінімальную заработную плату Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі.

У Заяве Савета ФПБ, накіраванай прэм'ер-міністру рэспублікі В. Кебічу, сцвярджаецца, што працэс збяднення і люмпенізацыі насельніцтва стаў рэальнасцю.

САДРУЖНАСЦЬ

Убачыць на свае вочы... З такой місіяй прыбыла ў Рэспубліку Беларусь парламенцкая дэлегацыя з Нарвегіі. Журналісты, вучоныя, урачы, якія прадстаўляюць усе буйныя медыцынскія арганізацыі гэтай краіны, зрабілі паездку на Гомельшчыну.

Дэталёва вывучалі нарвежскія ўрачы становішча спраў з аховай здароўя ў Веткаўскім раёне, наведалі новую райбальніцу, пабудаваную ўжо пасля чарнобыльскай аварыі, абласны анкалагічны дыспансер, дзіцячы дом. Пабывалі і ў Брагінскім раёне, і на чацвёртым блоку АЭС. Усё ўбачанае і пачутае ад людзей, якія пражываюць у пацярпеўшай зоне, не пакінула пасланцоў паўночнай краіны абыякавымі. Як падкрэсліў прадстаўнік дэлегацыі, будзе аказана канкрэтная дапамога перш за ўсё, медыкаментамі і дзіцячым харчаваннем.

НА ЗДЫМКУ: гэтая пажылая жанчына — адзіная жыхарка ўжо адселенай Барталамееўкі. Натуральна, яна выклікала цікавасць нарвежскіх журналістаў.

Калектыў рэдакцыі газеты «Голас Радзімы» выказвае глыбокае спачуванне загадчыку аддзела рэдакцыі ШАЛЯСТОВІЧУ Канстанціну Іванавічу ў сувязі з напаткаўшым яго горам — смерцю БАЦЬКІ.

СІЛУ АДОЛЕЕ ТОЛЬКІ СІЛА

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

ЦК КПБ імгненна выдаў пастанову, у якой сцвярджалася, што стварэнне сялянскай партыі пашкодзіць сельскагаспадарчай вытворчасці, і далей у такім духу. За гэтую пастанову мы вельмі ўдзячныя: нам зрабілі добрую рэкламу! Пра тое, што ўтвараецца Беларуская сялянская партыя, ведалі лічаныя сотні людзей. А тут разгромная пастанова ЦК надрукавана аж у трох рэспубліканскіх газетах — адразу пра нас даведаўся ўвесь народ. Спрацаваў прынцып бумеранга: раз камуністычныя ўлады супраць сялянскай партыі, відаць, у гэтую партыю варта ўступіць.

— Саюз аграрнікаў Беларусі — ваш паплечнік у барацьбе за адраджэнне вёскі ці праціўнік!

— Здавалася б, у нас не павінна быць супрацьстаяння: мэта ж адна—адрадзіць вёску, накарміць народ. Але фактычна — гэта нашы праціўнікі, бо Саюз аграрнікаў быў створаны ў нетрах ЦК КПБ. Яго галоўная мэта — захаваць нязменнай калгасна-саўгасную сістэму. Там усе былыя камуністы.

— Але ж вы таксама былі камуністам!

— Мы ўсе выраслі ў гэтай сістэме, і ўсе атрымлі вялікую дозу ідэалагічнага смецця. Прыйшоў час, і мы пачалі ачышчацца ад бруду — адзін раней, другі пазней. Магчыма, я не ўбачыў бы ўсё ў іншым святле, калі б сам не сутыкнуўся з гэтай сістэмай...

— Але ўсё ж вернемся да вашых міжпартыйных стасункаў...

— Неяк я выступіў на пасяджэнні праўлення Саюза аграрнікаў. Кажу ім: цяпер, калі мы ідзем да рынку, кожнае саслоўе будзе імкнуцца абараняць свае інтарэсы ў парламенце, бо там прымаюцца законы. Значыць, людзі, што працуюць на зямлі, павінны мець сваю фракцыю. Значыць, дзеля гэтага нам трэба аб'яднацца, выпрацаваць адзіную перадвыбарную платформу, канцэпцыю выхаду з крызісу. І прапанаваў сесці за «круглы стол». Мне адказалі: мы не знойдзем агульнай мовы.

Саюзу аграрнікаў карціць стварыць сваю сялянскую партыю. Але гэта будзе партыя старшынь калгасаў і дырэктараў саўгасаў. Нельга недаацэньваць такой сілы. Гэта добра арганізаваная сіла, у іх грошы, у іх свая газета «Беларуская ніва». І калі аграрнікі здолеюць правесці на наступных выбарах сваіх дэпутатаў у парламент, то парламент, будзе больш кансерватыўны, чым сённяшні. Гэта сіла, якая тармозіць рух фермерства на Беларусі.

— Вашы адносіны з іншымі палітычнымі партыямі!

— Наш прынцып: кожная партыя мае права на існаванне. І мы супрацоўнічаем з БНФ, з Нацыянальна - дэмакратычнай партыяй, з Аб'яднанай дэмакратычнай, з сацыял-дэмакратычнай Грамадой. Мы выступаем з сумеснымі заявамі, апошняя наша заява — аб правядзенні рэферэндуму і патрабаванне новых выбараў.

— Што вы лічыце моцнымі бакамі сялянскай партыі!

— У нашай партыі ёсць тры моцныя пазіцыі. **Першая:** яна абараняе інтарэсы акрэсленых пластоў грамадства, а менавіта — сялянства. У адрозненне ад іншых партый, якія прэтэндуюць на абарону інтарэсаў усяго насельніцтва. **Другая:** наша цэнтрысцкая платформа. Сялянства заўсёды прытрымлівалася інстынктыўна філасофіі цэнтрызму, здаровага сэнсу. Самі варункі быцця вымагаюць ад яго не шарахацца з аднаго боку ў другі. Вось цэнтрызм як палітыка здаровага сэнсу — гэта наша моцная карта. Мы абвясцілі мэту — адраджэнне вёскі і запрашаем усіх да супрацоўніцтва. Сялянская партыя не можа займаць крайніх пазіцый — або бальшавіцкіх, або БНФаўскіх. **Трэцяя:** наша партыя нідзе і ніколі не выступала з экстрэмісцкіх пазіцый, не выстаўляла нерэальных патрабаванняў, не давала пустых абяцанняў. Усё, чаго мы дамагаемся, ажыццяўляецца. Праўда, са спазненнем.

— Наколькі вялікі палітычны ўплыў сялянскай партыі ў вёсцы!

— Гэты ўплыў павялічваецца. Наша партыя пачыналася год назад са 131 чалавека, а сёння мае 5 тысяч членаў. Што вабіць да нас людзей, дык гэта наша рэальная дапамога тым, хто хоча атрымаць зямлю. Часцей за ўсё селяніну не даюць зямлю або даюць няўдобіцу ці выдзяляюць лапік у адным месцы, лапік у другім, далёка ад дома. Калі селянін, паабіваўшы парогі афіцыйных устаноў, нічога не можа дамагчыся, ён ідзе да нас і просіць падтрымкі ў сялянскай партыі. І мы дапамагаем. Ужо ўдзельнічалі ў двух судовых працэсах і выйгралі справу. Вядома, раённа-калгаснай сітэме дзіка, што просты селянін можа судзіцца з ёю і перамагчы. Мясцовыя князькі скрыгочуць зубамі, ды вымушаны падпарадкавацца закону.

За намі будучыня, бо мы за гаспадара на зямлі, за новы лад жыцця ў вёсцы. А пакуль шэрагі партыі папаўняюцца марудна. Тут я бачу дзве прычыны. Па-першае, негатыўнае стаўленне да камуністаў аўтаматычна пераносіцца на ўсе іншыя партыі, ім цяпер проста мала веры. І па-другое, чыста сялянскае: пакуль пярун не ўдарыць... Навошта мне тая партыя! Пражыву і без яе. Але як толькі селянін сутыкнецца з крыўдай, з беззаконнем, са свавольствам, ён шукае абаронцу. І тады ўступае ў сялянскую партыю.

— Што вас, як лідэра сялянскай партыі, цешыць і што засмучае!

— Калі мне званяць мае аднадумцы і кажуць: дзякуй за дапамогу, атрымалі, нарэшце, зямлю, я шчыра радуюся і віншую новага фермера. Але калі пытаю яго: «Колькі?» І чую ў адказ: «3,6 гектара», на сэрцы кошкі скрабуць. Да чаго мы ідзем?! Разбіць зямлю на шматкі — гэта ж вяртанне ў каменны век! Калі наш Вярхоўны Савет быў бы з галавой, то ён у Кодэксе аб зямлі запісаў бы: фермерская гаспадарка будзе рэнтабельнай і зможа даваць таварны прадукт, калі яе памеры будуць не «да», а «ад» 50 гектараў і больш. А такія шматкі зямлі — гэта натуральная гаспадарка, толькі для забеспячэння сябе.

— Дык якім жа павінен быць аптымальны памер фермерскай гаспадаркі, на вашу думку!

— Для Беларусі — 50—100 і нават 150 гектараў.

— Але ж хто сёння асмеліцца ўзяць 150 гектараў?!! Ва ўмовах, калі нідзе нічога не дастаць — ні трактара, ні ўгнаення, ні цэглы!

— І яшчэ трэба дабавіць: ва ўмовах, калі калгасна-саўгасная сістэма не церпіць фермера, таму што яна бачыць: фермер падсякае сук, на якім сядзіць старшыня калгаса і вялізны апарат кіравання. Вось нядаўняя статыстыка: на 150 тысяч механізатараў у нас аж 142 тысячы ўпраўленцаў.

Мая думка, што зямлю трэба браць сумесна, напрыклад, утраіх. Фермеры ў раёне павінны ўтварыць асацыяцыю.

— Апроч таго, што калгасна-саўгасная сістэма стрымлівае рух фермерства, яшчэ і самі людзі не надта ахвочыя да сваёй зямлі.

— З аднаго боку, сялянства, скалечанае калгасным ладам, страціла пачуццё гаспадара. Людзі проста не ведаюць, як гэта можна самому гаспадарнічаць на вялікай зямлі. Многія нават баяцца: трэба ж самому думаць і дбаць, як пабудаваць хлеў ці свіран, дзе здабыць тэхніку, ламаць галаву, як рэалізаваць прадукцыю, каб была выгада. З другога, нашы людзі так зняверыліся, такія сталі апалітычныя, абыякавыя да розных праграм і заклікаў, што махнулі рукой на ўсё: ну вас з вашымі перабудовамі і прыярытэтамі! Нічога мне не трэба — ёсць агарод, ёсць карова ды парасё, і мне хопіць, а вы як сабе хочаце. Селяніну кажуць: бяры зямлю, а ён не хоча.

— Дык што ж зрабіць, каб ён захацеў узяць зямлю!

— Патрэбен нейкі ўзор, добры прыклад. Мяне вось запрашае выступіць Хрысціянска-дэмакратычны інтэрнацыянал. І я маю намер наведаць яго штаб-кватэру ў Бельгіі. Вядома, працягваць руку сорамна, але я буду прасіць, каб узялі па аднаму фермеру з раёна да сябе на стажыроўку, каб прыехалі да нас і дапамаглі ўводзіць новыя тэхналогіі. Карацей кажучы, дапамаглі стварыць нермальную фермерскую гаспадарку. І калі нашы сяляне гэта ўбачаць, то ў іх будзе іншае стаўленне да фермерскай гаспадаркі.

Зрэшты, у нас саміх ёсць ужо добрыя прыклады. Вось у Смалявіцкім раёне існуе кааператыў (гэта яшчэ з першай хвалі фермераў), 15 чалавек апрацоўваюць 270 гектараў зямлі. За мінулы год яны атрымалі 2 мільёны рублёў прыбытку.

— Што, на вашу думку, можа пераадолець сілы інерцыі старой сістэмы, паспрыяць нармальнаму працэсу развіцця фермерства ў Беларусі!

— Трэба працэнтаў дзесяць зямлі адчужыць у калгасаў і саўгасаў і перадаць яе ў распараджэнне Саветаў. За гэта рашуча выступае наша партыя. Тады будзе нейтралізавана супраціўленне старшынь калгасаў і дырэктараў саўгасаў, і зямлю без перашкод атрымае той, хто хоча быць гаспадаром.

Тут мне бачыцца вырашэнне і яшчэ адной пякучай праблемы. Нам трэба на 90 тысяч скараціць Беларускую ваенную акругу. Горад не дасць афіцэрам і прапаршчыкам работу, бо ўжо пачынаецца беспрацоўе. Але ў кожнай вёсцы можна стварыць сельскагаспадарчы кааператыў — 3—4 чалавекі з вайскоўцаў плюс 2—3 з мясцовых сялян. Міністэрства абароны можа ім даць грузавік, а Міністэрства сельскай гаспадаркі — трактар. Уявіце сабе: 10 тысяч нашых вёсак дадуць працу 40 тысячам ваенных. Але гэта павінна быць дзяржаўная праграма.

— Многіх непакоіць лёс пенсіянераў у вёсцы. Браць вялікі надзел зямлі ім не па сіле. Цяпер іх, дзе лепей, дзе горш, але ўсё ж такі апякае калгас. А што будзе з імі, як калгасаў не стане!

— Пытанне вельмі да часу і надта ж балючае. Пакаленне людзей, якія вярнуліся з вайны і надрывалі жылы, каб адрадзіць калгасы і саўгасы, якое ўзняло краіну з руін, працуючы амаль што бясплатна, за пусты працадзень, нічога светлага ў сваім жыцці не бачыла. І цяпер, на старасці год, яно засталося ні з чым — ні здароўя, ні дастатку. Сялянская партыя бачыць выйсце толькі ў адным: даць сялянам-пенсіянерам па 1 гектару зямлі. Зараз яшчэ многія не разумеюць, што зямля — гэта вялікая каштоўнасць. Што рабіць стараму з зямлёй?

Першы варыянт. Да старых бацькоў прыязджаюць з горада дзеці і дапамагаюць апрацоўваць сваю зямлю, гадаваць свойскую жывёлу. Калгаснік-пенсіянер корміць не толькі сябе, але і сваіх дзяцей у горадзе: забяспечвае бульбай, гароднінай, мясам. У наш напаўгалодны час, калі ўсё шалёна дорага, гэта — пэўнае вырашэнне праблемы з харчаваннем.

Другі варыянт. Селянін сам не мае сілы апрацоўваць зямлю, і няма ў яго дапамогі і падтрымкі ніадкуль. Тады ён мае шанц аддаць свой гектар у арэнду фермеру-суседу. Той яго забяспечыць прадуктамі, і агарод дапаможа засадзіць, і дроў на зіму прывязе.

І **трэці варыянт.** Даць селяніну права прадаваць зямлю. Знойдуцца людзі, якія ахвотна купяць.

— Як вы, Яўген Міхайлавіч, былы вайсковец, прыйшлі ў сялянскую партыю!

— Я вельмі люблю зямлю, лес. У лесе ў мяне душа спявае. У 1986 годзе я звольніўся ў запас і цвёрда рашыў гады, якія мне засталіся, пражыць у вёсцы, заняцца сялянскай працай. Вярнуўся ў сваю родную вёску Барбарова, пабудаваў сабе дом і арганізаваў сельскагаспадарчы кааператыў. Нам, вядома, патрэбна была зямля, прасілі 15 гектараў. Старшыня калгаса валтузіў доўга, але зямлю мы так і не атрымалі. У якія дзверы ні стукаліся — а каб табе што зрушыла з месца, глухая сцяна. Я пабачыў на ўласныя вочы, што старая сістэма моцная сваёй арганізацыяй і яна не прымае ні «перестройки», ні дэмакратыі. Так я прыйшоў да высновы, што па аднаму нічога не даб'ешся. Каб зламаць гэтую сілу, патрэбна іншая арганізаваная сіла. Так я стаў адным з арганізатараў сялянскай партыі. Толькі такая палітычная партыя зможа адолець раённа-калгасную бюракратычнчю сістэму.

— Адкуль вы, вайсковец, ведаеце беларускую мову!

— Між іншым, наша партыя з'явілася ініцыятарам стварэння Беларускага саюза вайскоўцаў. Так што нацыянальная самасвядомасць сярод вайскоўцаў высокая. Да таго ж, у праграме сялянскай партыі запісана: спрыяць адраджэнню нацыянальнай культуры, мовы, традыцый народа. Мы многае згубілі, таму што не трымаліся сваіх каранёў. Я большую частку службы ў арміі правёў за межамі Беларусі, дзе не чуваць было беларускага слова. Можа таму мне яно такое дарагое. Хто лічыць сябе беларусам, для таго родная мова не праблема.

Вацлаў МАЦКЕВІЧ.

ДА ЧАГО МЫ ДАЖЫЛІ

ДАРОГА СМЕРЦІ «ТРАСЦЯНЦА»

У доме № 105 па вуліцы Сяліцкага ў Мінску — наваселле. Вось толькі не ведаеш, віншаваць тых, хто атрымаў тут кватэры, ці паспачуваць ім. Бо дом узведзены на магілках. Былых лагерных магілках...

...Гэта дарога пачыналася ад Магілёўскай шашы ля павароту на вёску Малы Трасцянец і рэзка абрывалася ля былой «эсэсаўскай» лазні на трасцянецкім полі. Кіламетры два ў даўжыню, не больш. «Дарогай смерці» назвалі адрэзак шляху абсаджаны таполямі. Вёў жа ён у «Ферніхтунгслагер» (лагер знішчэння, калі даслоўна з нямецкай).

З вясны 1942 года двойчы на тыдзень, па аўторках і пятніцах, прывозілі сюды грамадзян Аўстрыі, Польшчы, Чэхаславакіі, Францыі, Італіі, Германіі. Прыбыўшых выгружалі на пляцоўку, забіралі рэчы і выдавалі квітанцыі. Гэтыя квіткі супакойвалі людзей, надавалі ўпэўненасць, што іх проста перасяляюць на новае месца, у горад Благаў. На самай жа справе з натоўпу прыбыўшых адбіралі спецыялістаў-электрыкаў, слесараў, краўцоў, шаўцоў — словам, тых, з каго можна было яшчэ штосьці «выціснуць». Астатніх грузілі ў душагубкі і адвозілі ва ўрочышча Благаўшчына, што за некалькі кіламетраў ад вёскі Вялікі Трасцянец...

Захаваць бы тую унікальную дарогу, па якой прайшлі сыны і дочкі многіх народаў Еўропы. Захаваць бы і «залаты калодзеж». (Кажуць, людзі, зразумеўшы, што прывезлі іх на смерць, кідалі ў гэты калодзеж апошнія свае каштоўныя рэчы. Няма калодзежа. У канцы саракавых «золаташукальнікі» так старанна абшуквалі яго, што давялося засыпаць, каб не заваліла каго-небудзь, не дай Бог). Захаваць бы...

На жаль...

«Дарога смерці» бясследна знікае ў нашы дні. Дрэвы на паўночным яе баку ўжо высеклі ўшчэнт, а ўпоперак узвялі гэты самы дом № 105. Калі будаўнікі знайшлі, капаючы падмурак, брацкае пахаванне, у парушэнне існуючага заканадаўства яны не заспяшаліся ў Заводскі райвыканком, не перазахавалі, а проста выкінулі людскія косці на бруствер. І хто толькі не здзекаваўся з астанкаў...

Не захаваўся ніводны з дзевяці ваенных канцлагераў, якія размяшчаліся вакол Мінска. Існуе версія, што зроблена гэта з вельмі гуманных памкненняў: каб не наносіць успамінамі боль жывым. Ні Драздоўскага лагера, ні гета на Нямізе, ні лагера на вуліцы Шырокай... Так і з былым канцлагерам «Трасцянец». Устанавілі на пагорку ля вёскі Вялікі Трасцянец, дзе ні лагера, ні поля памяці, ні магіл загінуўшых не было, абеліск і «пахавалі» гісторыю. Цяпер нават жыхары мікрараёна Шабаны, ад якога рукой падаць да поля памяці, у большасці сваёй і не чулі, што пустка паблізу і ёсць тое самае поле.

«Людзі! Схіліце галовы! Тут, у буйнейшым у СССР лагеры смерці, нямецка-фашысцкімі захопнікамі ў гады Вялікай Айчыннай вайны 1941—1944 гадоў было замучана, расстраляна, павешана, спалена звыш 206 тысяч савецкіх грамадзян...» Напісаны гэтыя словы на бляшанай шыльдзе перад сціплым помнікам на месцы былых крэмацыйных ям. А вакол — горы смецця і бур'ян.

У. КУФЦЕРЫН.

ГІСТОРЫЯ БЕЗ ІДЭАЛІЗАЦЫІ

ВЫЗВАЛЕННЕ ЦІ НЯВОЛЯ?

1939 ГОД — У НАШАЙ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ СВЯДОМАСЦІ

IV

Напярэдадні другой сусветнай вайны беларускі нацыянальны рух у Польшчы знаходзіўся ў глыбокім заняпадзе. Беларусы бадай што нідзе на свеце не мелі хаўруснікаў. Аднолькава праследавалі іх як польская санацыя, так і савецкія камуністы. Цалкам была знішчана камуністычная плынь заходнебеларускага нацыянальнага руху. Моцна аслабленая на пачатку 30-х гадоў, КПЗБ у сярэдзіне 1938 года атрымала апошні, тым разам смяротны ўдар з боку НКУС і спыніла сваё існаванне. Камінтэрн абвясціў Камуністычную партыю Польшчы партыяй польскіх шпіёнаў, здраднікаў і дыверсантаў і на падставе рашэння свайго прэзідыума распусціў яе. Разам з ёй распушчаны былі камуністычныя партыі Заходняй Украіны і Заходняй Беларусі.

Ліквідацыя, аднак, арганізаванага камуністычнага руху ў Польшчы не спрычынілася да ўзмацнення і пашырэння ўплываў антыкамуністычных плыняў беларускага нацыянальнага руху. Хутчэй наадварот. Пляма пракамуністычнасці лягла на ўвесь беларускі рух. У сувязі з гэтым у санацыйнай Польшчы практычна ўсе палітычныя арганізацыі беларусаў і групы разглядаліся ў якасці варожых польскім нацыянальным інтарэсам. На жаль, у дужай ступені падобныя адносіны да беларусаў у Польшчы захаваліся аж да сённяшняга дня, нягледзячы на колькіразовую змену палітычнай сістэмы ў краіне.

Выразная антыбеларуская палітыка польскага ўраду прывяла і да значнага аслаблення дзвюх найвялікшых легальных беларускіх партый: Беларускай хрысціянскай дэмакратыі (кіраванай ксяндзом Адамам Станкевічам) і Беларускага сялянскага саюза (пад кіраўніцтвам Фабіяна Ярэміча). Хрысціянскія дэмакраты ў 1936 годзе перайменавалі сваю партыю на Беларускае нацыянальнае аб'яднанне і ў значнай ступені змянілі тактыку сваёй палітычнай дзейнасці. Прыкладалі яны даволі актыўныя намаганні, каб зрабіць партыю галоўнай беларускай палітычнай сілай у Польшчы і з гэтай мэтай рабілі захады распаўсюджвання сваіх уплываў на праваслаўнае беларускае насельніцтва. Падобны тактычны крок не мог, аднак, затрымаць бег падзей і прыпыніць далейшы заняпад беларускага руху. У другой палове 30-х гадоў абедзве гэтыя беларускія партыі дзейнічалі ў хаўрусе і з дапамогай кампрамісаў вырашылі шматлікія спрэчныя праблемы. На жаль, гэта сведчыла хутчэй аб іх слабасці, а не аб палітычнай празорлівасці іх кіраўнікоў.

Нам жа для разумення атмасферы, якая панавала ў беларускім нацыянальным руху ў момант уступлення на тэрыторыю Усходняй Беларусі Чырвонай Арміі, вельмі важна адзначыць адну знаменную акалічнасць. Нягледзячы на жорсткія праследаванні з боку палякаў, амаль ніхто ў кіраўніцтве абедзвюх партый не лічыў магчымым адбудову беларускага нацыянальнага дому, абапіраючыся на сталінскі таталітарны рэжым. Рэальнае супрацоўніцтва з камуністамі выключалася. Нават ксёндз Адам Станкевіч у 1926 годзе на старонках газеты «Крыніца», органа хрысціянскіх дэмакратаў, пісаў: «Хаця я ў шмат чым і не згаджаюся з палітыкай камуністаў у БССР, але там сапраўды адбываецца шырокае беларускае нацыянальнае адраджэнне, адчыняюцца беларускія школы, выдаюцца беларускія кніжкі, наладжваецца беларускае навуковае жыццё. Ці ж гэта не стварэнне сапраўднага беларускага нацыянальнага дому?»

Камуністы, аднак, даволі хутка з дапамогай жорсткіх антыбеларускіх рэпрэсій вылечылі Адама Станкевіча ад падобных прасавецкіх ілюзій.

Сталіністы маглі толькі эгаістычна выкарыстоўваць беларусаў для сваіх мэт умацавання таталітарнага грамадства, а затым выкідваць іх на сметнік гісторыі як непатрэбны хлам. Мяркую, што сярод беларускіх незалежніцкіх дзеячаў, якія ў 1939 годзе неспадзявана знайшліся пад савецкай акупацыяй, не было такіх, хто б меў ілюзіі ў адносінах да раўнапраўнага супрацоўніцтва з камуністамі. Прыклады гэткага супрацоўніцтва былі хутчэй падобныя на супрацоўніцтва паміж катам і яго ахвярай.

Сутнасць адносін паміж беларускімі незалежніцкімі дзеячамі і сталіністамі добра разумелі і па другі бок савецка-польскай граніцы. Іван Клімаў успамінае, што ён і яго людзі былі рашуча настроеныя на правядзенне татальнай чысткі беларускага грамадства, на рэпрэсіі супроць усіх, хто нават непасрэдна не прымаў удзел у незалежніцкай дзейнасці. Сярод падрыхтаваных напярэдадні агрэсіі дакументаў, якія павінны былі стаць падставай для рэпрэсій, былі падрабязныя спісы беларускіх незалежніцкіх дзеячаў. Акрамя кіраўнікоў беларускіх палітычных партый, у Клімава былі спісы дзеячаў такіх беларускіх арганізацый, як Таварыства беларускай школы, Беларускі інстытут навукі і культуры ў Вільні, Беларускае навуковае таварыства, Беларускі саюз студэнтаў, Грамадская рада, Беларускі музей імя Івана Луцкевіча ў Вільні і шмат іншых. На думку Клімава, найбольш небяспечным быў — Беларускі Нацыянальны Камітэт, «кіраўнічы цэнтр беларускага фашызму» (як ён вобразна выразіўся). У сапраўднасці ж БНК, на чале якога стаяў Антон Луцкевіч, ужо даўно, ад канца 20-х гадоў, страціў сваё значэнне ў беларускім руху. Ён не выконваў сваёй галоўнай функцыі — каардынацыі дзейнасці ўсіх плыняў руху, не быў у стане адыгрываць ролю арганізацыі надпартыйнай. Значэнне яго было хутчэй за ўсё сімвалічнае. А ў 1938 годзе ён увогуле прыпыніў сваю дзейнасць. Такім чынам, інфармацыя Клімава, нягледзячы на апеку пільнага вока НКУС, не заўсёды была дакладнай.

Іван Клімаў прыбыў у Вільню на чале сваёй групы 21 верасня 1939 года. Была гэта першая паездка за граніцу адносна маладога вясковага беларускага хлопца, які зрабіў бліскучую партыйную кар'еру. Вільня нават часоў вайны зрабіла на яго моцнае ўражанне. Упершыню ў жыцці поўныя паліцы мясцовых крам, дзе можна было купіць амаль усё, што душы патрэбна. Аднак замест павагі да працоўнага высілку віленчукоў у душы Івана Фролавіча і ягоных памагатых нарадзілася пачуццё пагарды і нянавісці да жыхароў былой «панскай Польшчы», да іх адносна багатага і спакойнага жыцця. Гады камуністычнай індактрынацыі не прайшлі бясследна. Пачуццё абсалютнай бяскарнасці і ўсёдазволенасці на акупаваных тэрыторыях прыдало новым савецкім уладам упэўненасць у сабе. Гэтая акалічнасць абумовіла таксама выключна жорсткі і сляпы характар рэпрэсій. Пачуццё, што ён — пан лёсу выдатных інтэлектуалістаў і лідэраў беларускасці, узносіла аўтарытэт Клімава ў яго ўласных вачах.

І яшчэ адна вельмі важная акалічнасць абумовіла характар рэпрэсійнай дзейнасці савецкіх акупацыйных улад. Клімаў нічога не ведаў аб планах крамлёўскага кіраўніцтва перадаць Вільню Літве. Дзейнічаў ён у перакананні, што менавіта Вільня будзе некаранаванай сталіцай Заходняй Беларусі і што там адбудзецца Нацыянальны Сойм заходніх беларусаў, які абвесціць аб'яднанне беларускага народа ў адзінай сацыялістычнай дзяржаве. Таму спачатку антыбеларускія рэпрэсіі былі адносна стрыманымі. Арганізатарам «усенароднай радасці» з нагоды далучэння заходніх беларусаў да сталінскай імперыі патрабаваліся беларускія дзеячы для сваіх мэт.

Знамянальна, што перадача Вільні і Віленшчыны Літве была ўзгоднена паміж Савецкім Саюзам і фашысцкай Германіяй яшчэ ў сакрэтным пратаколе вядомага пакта Рыбентроп — Молатаў. Але беларускае камуністычнае кіраўніцтва аб гэтым не было паведамлена. Сведчыць гэта, безумоўна, аб тым, наколькі марыянеткавай і падлеглай была сітуацыя Савецкай Беларусі ў складзе СССР. Сталін абсалютна не лічыўся нават з тымі, хто быў яму цалкам адданы і фанатычна служыў ідэям камунізму.

Антыбеларускую чыстку ў Вільні Клімаў вымушаны быў праводзіць у цесным супрацоўніцтве з органамі НКУС, на чале якіх у горадзе стаяў палкоўнік Пятроў. Мяркую, што Пятроў—гэта не псеўданім, а сапраўднае прозвішча чалавека, адказнага за рэпрэсіі ў Вільні. Падзел кампетэнцый быў наступны: Клімаў адказваў за палітычны бок правядзення рэпрэсій, а Пятроў—за іх практычнае ажыццяўленне. Клімаў сцвярджае, што ва ўсіх спрэчных справах, звязаных з канкрэтным арыштам ці характарам рэпрэсій супраць паасобнай канкрэтнай асобы, рашаючае слова належала яму (Клімаву).

Пасля прыбыцця ў Вільню Клімаў і Пятроў, нягледзячы на тое, што мелі дакладныя спісы беларускіх дзеячаў, вырашылі наладзіць кантакты з мясцовымі былымі камуністамі і тымі, хто выказваў жаданне супрацоўнічаць з акупацыйнымі ўладамі. Адnымі з першых у якасці добраахвотных калабарантаў да Клімава з'явілася група левых польскіх літаратараў. На чале яе стаяў выдавец часопіса «Па-просту» Ежы Путрамант (пазней адзін з вядучых камуністычных літаратараў у Польскай Народнай Рэспубліцы). Клімаў вельмі цёпла ўспамінаў сваё супрацоўніцтва з Путрамантам. Па сутнасці, ён стаў галоўным кансультантам НКУС па пытаннях рэпрэсій у беларускім асяроддзі. Справа ў тым, што Ежы Путрамант быў добра вядомы сярод беларусаў, а многія беларускія палітычныя дзеячы не без падстаў лічылі яго галоўным хаўруснікам беларускай справы ў польскім асяроддзі. Вельмі важным для Клімава быў і той факт, што Путрамант быў асабістым сябрам Антона Луцкевіча. Праўда, справа тут даволі заблытаная. Магчыма, што сяброўства гэта было ў значнай ступені выдумана самім Путрамантам, каб больш прывабна выглядаць у якасці савецкага калабаранта.

Метады рэпрэсій у Вільні былі заснаваны на багатым вопыце рэпрэсіўнай дзейнасці НКУС. Як і ў 20-я гады, калі камуністам удалося заманіць у БССР амаль у поўным складзе эміграцыйны ўрад Беларускай Народнай Рэспублікі, каб пазней жорстка расправіцца з яго дзеячамі, так і зараз падман і дэмагогія сталі галоўнымі метадамі НКУСаўцаў. Клімаў і яго памагатыя вырашылі ўтварыць атмасферу псеўдабяспечнасці ў віленскім беларускім асяроддзі. Яны намагаліся пераканаць беларускіх дзеячаў, што ім нішто не пагражае з боку савецкай улады. Беларускае грамадства павінна было расчыніцца перад новымі ўладамі, дазволіць камуністам увайсці ў яго і ўзяць яго пад свой кантроль. На жаль, тактыка гэтая аказалася даволі дзейснай. Беларусы згубілі пільнасць і цяжка за гэта паплаціліся. Адным з найбольш драматычных быў арышт і пагібель патрыярха беларускай справы ў Вільні Антона Луцкевіча.

Мікола ІВАНОЎ.

У ТАВАРЫСТВЕ «РАДЗІМА»

ЗАЦІКАЎЛЕНАЯ СУСТРЭЧА

23 студзеня ў таварыстве «Радзіма» адбылася сустрэча дэлегацыі БГКТ і ГК па будаўніцтву Музея беларускай культуры ў Гайнаўцы з прадстаўнікамі Міністэрства культуры і асветы РБ, зацікаўленых грамадскіх арганізацый і творчых саюзаў. У склад дэлегацыі з Беласточчыны ўваходзілі старшыня ГП БГКТ прафесар А. Баршчэўскі, яго намеснік Ян Сычоўскі і сакратар БГКТ В. Ласковіч. ГК па будаўніцтву музея ў Гайнаўцы прадстаўляў яго старшыня К. Майсеня. Галоўнай мэтай сустрэчы былі пытанні супрацоўніцтва з нашымі землякамі ў Польшчы ў галіне культурна-асветніцкай дзейнасці, а таксама аказанне ім дапамогі ў будаўніцтве музея. У абмеркаванні гэтых пытанняў выступіў на сустрэчы старшыня праўлення Беларускага фонду культуры І. Чыгрынаў, намеснік міністра асветы В. Стражаў, старшыня Саюза кампазітараў І. Лучанок, старшыня ГП БГКТ А. Баршчэўскі і іншыя. Яны падкрэслілі важнасць падтрымання цесных сувязей дзяржаўных устаноў, грамадскіх арганізацый з беларусамі Беласточчыны, выказвалі канкрэтныя прапановы па вырашэнні закранутых пытанняў.

ПІСЬМЫ З-ЗА МЯЖЫ

ЗАСТАЛІСЯ СВЕТЛЫЯ ЎСПАМІНЫ

Паважаны рэдактар!

Атрымала ад вас віншаванне да Новага года і вельмі ўдзячная за вашу ўвагу. У маёй памяці засталіся самыя светлыя ўспаміны аб беларускіх людзях.

У маіх вачах ваш народ асаблівы, хаця мне даводзілася сустракацца з многімі рознымі нацыямі. Вельмі чуллівы, добры, сумленны народ. Шкада, што на вас усіх напала такая бяда.

Не ведаю, не магу я ўгадаць будучыні незалежных рэспублік. Што творыцца, да чаго ўсё гэта прывядзе? Праўда, раней цэнтр бессаромна абіраў рэспублікі і народ. Але што будзе далей? Ці не стане ў рэспубліках развівацца нацыяналізм, шавінізм, ці не адновіцца зноў, як раней, таталітарны рэжым пад лозунгам дэмакратыі?

Не спяшаемся рабіць вывады, час пакажа.

Шкада Міхаіла Сяргеевіча, ён жа першы адкрыў вакно ў дэмакратызацыю, але занадта многа займеў нядобразычліўцаў, якія сабатавалі яго палітыку. Яго прыбліжаныя кіраўнікі, якія карысталіся яго даверʼем, былі дрэннымі дарадцамі.

Вакол Еўропы галеча, голад, войны, усе позіркі звернуты да яе для атрымання матэрыяльнай дапамогі. Хіба Еўропа ў стане накарміць усіх?! Усе расходы на іншыя краіны лягуць цяжарам на працоўны народ, павысяцца падаткі, вырастуць цэны на ўсё. Але і іншага выйсця няма, калі бачыш няшчасце другіх. Еўрапейскі народ выкарыстоўвае свае матэрыяльныя рэсурсы як можна больш рацыянальна, каб гэта ведаць, неабходна пажыць у Еўропе. Я асабіста жыву на адну пенсію, вымушана адмовіцца ад выпіскі некаторых савецкіх газет, не па кішэні, занадта падаражалі. Чытала, што «Известия» падаражаюць у 5 разоў, значыць пенсіянер павінен адмовіцца і ад гэтай газеты. Ужо ў гэтым годзе яна стала вельмі дарагая.

Дзякую, што не забыліся пра маю нястомную дзейнасць. На жаль, энтузіязм у мяне моцна аслабеў. Каб быць актыўным, працаваць з усёй аддачай сіл, неабходна быць ідэалістам. А які ў мяне сёння ідэал, нават страціла інтарэс да жыцця, а раней колькі было волі, сілы, любові. Аказваецца, моцныя ламаюцца хутчэй за слабых. Падзеі на Радзіме, мая інваліднасць II групы, страта любімага чалавека ўплываюць на самаадчуванне і настрой.

Жадаю вам усім найлепшага. Хто ведае, можа быць ідзе ўсё да лепшага.

З вялікай павагай да вас усіх

Любоў МАГЛАВА.

Бельгія.

"The Slavic languages have a word, chernobyl, which means wormwood (bitter grass). I am devoid of fatalism, but who can fail to be moved by [the] mournful and tragic lines from the Revelation: '...a great star, blazing like a torch, fell from the sky on a third of the rivers and on the springs of water — the name of the star is Wormwood. A third of the waters turned bitter, and many people died from the waters that had become bitter' (Revelation 8:10, 11).

Pytor K. Kravchanka, Minister for Foreign Affairs, Belarus

CITIHOPE BRINGS MEDICAL AND SPIRITUAL RELIEF TO THE CHILDREN OF CHERNOBYL

AT 1:23 A.M. ON SATURDAY, APRIL 26, 1986, A violent explosion ripped apart reactor number 4 at the Chernobyl nuclear power plant in the Soviet Ukraine, along the border of Belarus. The reactor spewed tons of uranium fuel, cesium, plutonium and other radionuclides three miles into the atmosphere. For 10 days the lethal plume emitted particles 90 times more deadly than those released from the 1945 Hiroshima bomb, and winds blew the radioactive debris northward across Belarus and Europe. Seventy percent of the invisible toxins rained down on unsuspecting Belarusian citizens, entrapping that Soviet republic under a blanket of potential death. At least 2.2 million Belarusians, including 800,000 children, are "innocent victims of Chernobyl,'hostages' of postponed hazardous effects of radiation, states Pyotr K. Kravchanka, Belarusian minister for foreign affairs, in an October 1990 report to the United Nations General Assembly. Currently, 37,000 children need treatment to overcome the lifethreatening effects of the disaster. This number is expected to escalate as latent forms of radiation and oncological diseases (which may lie dormant for 20 or more years) surface. Because ionizing radiation attacks the immune system, some are calling the Chernobyl holocaust "nuclear AIDS." The deafening roar of the explosion with its ensuing days of emergency cleanup and frenzied evacuation are past, but the hideous effects on the Soviet people linger on.

After four years of suppressing the grave consequences of the tragedy, the tight-lipped Soviet government appealed through the United Nations for international aid last July. A few weeks later, Citihope, a New York-based, affiliate ministry of Campus Crusade for Christ, embarked on a mission to bring both medical and spiritual hope to the children of Chernobyl.

Last September, at the invitation of the Belarusian Children's Fund, a children's relief group, Citihope sent a team to assess the people's medical and spiritual needs. Paul Moore, founder of Citihope, his son, Paul Jr. (P. J.), and Michael Christensen, the relief project's coordinator, toured hospitals, orphanages and schools in Minsk.

In a high-tech world of three-dimensional image scanners and computerized laser surgery, doctors in Belarus struggle to simply find disposable syringes and multivitamins. They are fortunate to detect diseases, let alone treat them.

"In the West, 85 percent of leukemia cases can be cured. Here in the Soviet Union, only 15 percent are cured!" exclaims Dr. Olga Aleimikova, chief of the children's department at Hematological Center in Minsk, which treats two-thirds of Belarus's childhood leukemia cases.

"We cannot afford the necessary drugs", Dr. Olga says, holding up a tiny vial of methotrexate, a chemotherapy drug. "This cost us $200! A child needs five of these a year to survive. If I had the medicine, 85 percent of my patients would live".

Spurred on by Dr. Olga's plea, Citihope staff members and volunteers garnered donations of medicines, diagnostic equipment, food, toys and Bibles. Through InterChurch Medical Assistance, Inc., Citihope obtained the costly methotrexate for only $10 a vial.

Over Thanksgiving, a four-woman Citihope team ventured to Belarus with $60,000 of oncological medicines and plenty of radiation-free turkey and trimmings to feed 175 orphans.

From bedside to bedside, Sharon Moore, Paul's wife and co-host of Citihope's radio program, and her team cradled dyind children and prayed with their grieving mothers. "Each time I opened myself up to another pair of longing eyes, it was as if they were extracting hope from deep inside me and clinging to it", Sharon recalls. "Their hope is that I won't forget them, that I'll be back with another miracle of medicine".

Faithfully returning with hope and medicine is the heartbeat of Citihope's ministry in Belarus. In early January a third Citihope team distributed three tons of medical supplies throughout Belarus and helped celebrate the first government-sanctioned Christmas in the Soviet Union since 1917.

IN THE CENTER OF THE HOSPITAL'S TV ROOM, Paul Moore kneels on the floor with a Nativity set. Curious mothers whisper to each other while fixing their eyes on this stanger from America. The 6-foot-6-inch Episcopal minister seems larger than life to the 3-foot-tall youngsters huddled around him. Two boys push against Paul, trying to touch the tiny Nativity character.

The room is silent except for the voices of Paul and his interpreter, telling the story of Jesus'birth. "See the sheep and Mary and Joseph.... Do you see the baby Jesus?... At Christmas we all can celebrate the birth of Jesus". Two bald boys grab for the sheep. "How many of you heard that story for the very first time?" Nearly every mother and child raises his hand.

Baby Jesus wants to be held". The children at Paul's feet all reach for the ceramic baby Jesus. "He wants you to take Him and hold Him in your hearts, so He can love you and be with you forever."

IN VUPOKALYUBICHI, A VILLAGE IN SOUTHERN Belarus, the Citihope team tours a government collective farm. After husky Soviet officials proudly escort the group around the bleak acres, several mothers surround Sharon Moore, tearfully begging her to listen to their plight of living in and eating food grown in an area plagued with crippling doses of radiation.

"Our children eat bad food at school and home because we do not have enough clean p ducts," says one mother. "Only bad vegetables and ıruit are at the market, and the price is very high."

A bewildered father interrupts, "We can't do anything because we are simple people. We knock at every door and can't get help. Nobody pays any attention to the simple people in this collective farm."

"We want help with vitamins and special medicines for our children," pleads yet another mother. "Our children have headaches, and every day they have blood from their nose. We have no medicine at all."

Later, after tears and good-bye hugs, Sharon tries to verbalize her jumbled emotions. "We've had opportunities over and over on the radio and TV to talk about God's love," she says, sobbing. "But you can't talk about God's love when people are starving, because they can't hear His love over the rumble of their own stomachs."

"We cannot help everybody, as Mother Teresa says, but we can help some," Michael Christensen exclaims. "We cannot do everything, but we can do something. That is my principle. That is Citihope's principle."

To the dying Belarusian children, who stretch out their hands wondering if there is a God who cares, Citihope is showing them He does.

"There is something more we can do for the Belarusians than to just say, 'Do well and carry on,' Paul Moore says. "For the rest of my life I'm bonded to these special people. I'm committed to telling their story and, in the name and spirit of Christ, bringing them the healing and help they need."

For information about Citihope's ministry to the children of Chernobyl, write or call:

Citihope, P.O. Box 1841, Grand Central Station, New York, NY 10163, (212) 382-2838

The CitiHope International address is P.O. Box 38, Andes, NY 13731-7900.

THE CHILDREN OF CHERNOBYL NATIONAL APPEAL

Appeal Update 6 December 1991

We are pleased to inform you that an aid package worth $70,000 left New Zealand for the sick chilfren in Minsk on Thursday 5 December.

The appeal began in Auckland and Wellington in July and invitations were sent out to about two hundred people throughout New Zealand to co-opt them as local organisers.

Many responded and today, the committee has over fifty members working throughout the country.

The appeal has sent two items of medical equipment specifically requested by the Children of Chernobyl Committee in Minsk — an endoscope and ultrascan. Thousands of multi-vitamin and food supplement tablets have been purchased, again at the specific reguest of the Minsk Committee. Antibiotics for children have also been purchased to complete the aid package.

The aid left New Zealand on Thursday 5 December for Singapore by Air New Zealand. From there it will connect with an Aeroflot flight from Singapore to Moscow. Cargo costs have been donated by both airlines.

DHL New Zealand are assisting the appeal by supervising the safe transhipment and transfers of the aid on its journey to Moscow. The aid will be delivered by them to the New Zealand Embassy to await collection in Moscow by two members of the New Zealand committee.

Through the good offices of SOVENZ, the Soviet/New Zealand trade organisation and Novosti Information Services in Minsk, the aid is being delivered by overnight train to Minsk accompanied by the two committee members.

The committee members who are exchange students in Russia at their own expense are Wellingtonians David Rose and Brendon Doggett. They will see that the aid package is safely delivered to the hospitals caring for the sick children.

Arrangements have been made for the shipment to Minsk to be accompanied by a television crew from New Zealand who are already in Russia filming a student exchange programme for TV3. They will record the hand over of supplies to the Committees in Minsk and their distribution to the hospitals.

Brendon and David will also be required to speak to and liaise with the local media, civic organisations and representitives of the Committees to aid the children in Minsk.

Because of difficulties other organisations have experienced in the past with the loss or diversion of unaccompanied supplies, the New Zealand organisers feel it is crucial to the success of the appeal that it is represented in Minsk.

The valuable media coverage in New Zealand will give tangible proof and reassurance to the many hundreds of people who have worked and contributed to the appeal.

It is thanks to the caring efforts of these hundreds of New Zealanders who have made donations or assisted the appeal that it has been possible to give this practical assistance to the innocent young victims of the Chernobyl nuclear disaster.

Shirley NAIRN
Co-ordinator

Winter in the countryside

Photo by V.CHUMAKOV

Editor of the English Page T. BONDARENKO

Беларускі пісьменнік М. КАВЫЛЬ, які жыве ў ЗША, заканчвае свой новы твор — раман «Із агню ды ў полымя». Урыўкі з гэтага рамана са згоды аўтара мы публікуем у нашай газеце.

ІЗ АГНЮ ДЫ Ў ПОЛЫМЯ

Міхась КАВЫЛЬ

БЫЛІЦА ПЕРШАЯ

Ужо сталіца Беларусі ляжала ў руінах.

Мацнейшая нямецкая групоўка арміяў «Цэнтар» у складзе 77,5 дывізіяў, у тым ліку 14 танкавых і 8 матарызаваных, узяла кірунак на Маскву.

Ужо ня выйшла на заняткі настаўніца матэматыкі Марыя Іванаўна Тарасава, бо атрымала сумную вестку: забілі «мужа», дырэктара сямігодкі, Івана Васільявіча. Забілі сакратара сельсавету Навума Зеляпукіна... Забілі Міхася Пятрова... Толькі й чуецца: «забілі», «забілі»... А беларус Язэп Лабач сядзіць сабе ў сяле Давыдаўка на Тамбоўшчыне ў невялічкім пакойчыку ў удавы Барбары Антонавай і пасьміхаецца...

«Яго абарона Радзімы не абходзіць, ён ваюе з маладымі настаўніцамі...»

Так Лабача характарызавалі ягоныя няпрыхільнікі. Асабліва старалася ў ачарненьні Язэпа Марыя Іванаўна Тарасава. Абходзіла яе ня так «абарона Радзімы», як тое, што Лабача назначылі дырэктарам сямігодкі, а не яе. Яна-ж жонка, можна сказаць, гэроя, які аддаў жыцьцё за Радзіму, яна-ж кансамолка, дасьпеўшая да кандыдаткі ў партыю, а Язэп Лабач ні тое, ні другое. Праўда, ён мае крыху болей адукацыі. Таму, бадай, і назначылі яго, а не яе. Дык, як-жа ёй не злавацца, як-жа не абурацца? І яна абуралася: «Ды ён-жа расейскай мовы ня ведае, як тая жыдоўка Рая Залман, што ўцякала із Менску, «дзекае» ды «цекае». Каб яшчэ болей абразіць «гэтага дырэктара», яна пусьціла плётку, што ён хворы на сухоты, а таму яго і не бяруць у армію. Пра гэтыя сухоты яна начаўпала сваёй сяброўцы настаўніцы Ніне Кудраўцавай, якая бегала за Язэпам. Свайго «сакрэту» Ніна ад Марыі не хавала, а таму Марыя Іванаўна і плявузгала сваёй сяброўцы Ніне пра ўсялякія сухоты Язэпа Лабача, бо ведала, што Ніна сваёй «сымпатыі» данясе. І не памылілася Марыя Іванаўна. Адзін раз, калі Ніне, як яна сама сябе цешыла, выпала шчасьце хадзіць з Язэпам ноччу па вуліцы Давыдаўкі «лавіць нямецкіх дэсантнікаў і сваіх дэзэртыраў», узяла яго пад руку, моцна прыціснулася да яго і запытала: «А ці ты ведаеш, Язэп Міхайлавіч, чаму я не хачу з табою цалавацца?» Язэп вылупіў вочы ад зьдзіўленьня. Ніна яго зьдзіўленьня ў ваччу ня ўбачыла, бо была цёмная ноч. Лабач хацеў «адрэзаць» незадачлівай «падругe»: «А калі гэта я меў намер з табой цалавацца?» — але не ў яго характары было абражаць каго-небудзь, а тым болей дзяўчыну, якая нераўнадушная да цябе, а таму адказаў: «Не, Ніна Сяргееўна, я ня ведаю, а хацеў-бы ведаць». Ніна доўга не ламалася і сказала: «Таму, што ты хворы на сухоты...» Язэп засьмяяўся, але сказаў паважна: «Я табе прызнаюся пра сваю хваробу, але ты мне мусіш сказаць, хто табе пра мае сухоты наплявузгаў».— «Ды Марыя Іванаўна наплявузгала, — пачуў Язэп пявучы галасок Ніны, — плявузгала і плявузгае ня мне толькі».

Лабач крыху памаўчаў. Яны дайшлі да хаты «кулака», высланага ў Сібір, у якой тады была кантора сельсавету, і ўзышлі на ганак, дзе ня так праймаў студзёны восеньскі вецер, і прыселі на лавачцы каля сьцяны. Тут Язэп думаў было аправергнуць словы Ніны «не хачу цалавацца» моцным пацалункам у самыя вусны, якія ажно трымцелі ў чаканьні Язэпавых вуснаў, але ўстрымаўся і, адсунуўшыся крыху ад Ніны, сказаў: «Так, Ніна Сяргееўна... Марыя Іванаўна кажа праўду: я хворы... Але хворы не на сухоты, а на хваробу нумар 58...» Ніна Сяргееўна ажно скалыхнулася ад слоў Язэпа і хуценька спытала: «А ці гэтая хвароба незаразная, Язэп Міхайлавіч?»

— Гледзячы для каго, — адказаў Лабач. — Для дурных незаразная, а для разумных заразная.

— Цікавая хвароба. Магу я ведаць, што гэта за хвароба? — і Ніна крыху адсунулася ад Язэпа, бо лічыла сябе разумнай і баялася заразіцца.

— Не, Ніна Сяргееўна, пакуль што не скажу...

Да самай раніцы Ніна дабівалася ад Язэпа, каб ён прызнаўся, што гэта за хвароба «58», але ня толькі Ніне, але і самому сабе Язэп баяўся прызнацца...

На другі дзень Ніна, цікаўная, як і ўвесь «слабы пол», пабегла да Назаравай Зіны, якая толькі што закончыла акушэрскія курсы ў Мічурынску, каб папытаць у яе, ці ня чула тая на тых курсах пра хваробу «58». Зіна адказала, што пра такую хваробу яна ня чула, але гэта, бадай, ня сухоты, бо сухоты стаяць на першым месцы, а не на пяцьдзесят восьмым...

Узброіўшыся такімі весткамі, Ніна Кудраўцава пабегла да Марыі Іванаўны, каб адчытаць яе за абразу дырэктара.

— Як табе ня сорамна, Маруся, казаць, што Язэп Міхайлавіч хворы на сухоты, — накінулася Ніна на сяброўку, як толькі пераступіла парог. — Так, Язэп Міхайлавіч хворы, але не на сухоты, а мае хваробу «58».

— Вось яшчэ ты мне нейкія задачы з двумя невядомымі задаеш, — абурылася Марыя Іванаўна і матнула, як конь хвастом, нерасчасанымі кудламі. — Кажы, калі ведаеш, што гэта за патаемная хвароба «58»?

— Я ня ведаю... І Зіна, акушэрка, ня ведае, — прамяміла Ніна і хацела сказаць «толькі ня сухоты», але Марыя Іванаўна спыніла яе хаценьне рэзкім злосным голасам: «Калі ня ведаеш, дык і не станавіся ў позу пракурора. І я ня ведаю, што гэта за «58», але ведаю, што твой любімчык хворы на сухоты. Можаш бегчы да яго і перадаць яму, што я пра яго кажу»...

Ніна са злосьці стукнула дзьвярыма і пакрочыла да Раі Залман, настаўніцы нямецкай мовы, самотнай уцякачкі ад немцаў, каб супакоіць нервы, пераліваючы з пустога ў парожняе...

БЫЛІЦА ДРУГАЯ

Язэп Лабач, праверыўшы дыктанты па расейскай мове вучняў 7-й клясы, задумаўся: «Няўжо і на гэты раз мая хвароба «58» выручыць ад фронту? Пачалася вайна з фінамі — выручыла. Пайшлі «вызваляць» Заходнюю Беларусь — выручыла. Цяпер справа болей сур'ёзная, наўрад ці выручыць. Штосьці мне не падабаецца апошняя візыта гэтага тыпуса із Тамбова. Вельмі-ж нагадвае яго пранізьлівы пагляд сьледчага ў Менскім ГПУ. Чаго добрага, заграбастаюць «ненайдзены элямент», заграбастаюць ня ў армію, а ў штрафнік... Ваенкамат, а тым болей НКВД, не Марыя Іванаўна і ня Ніна Сяргееўна, добра ведаюць, якая ў мяне «хвароба». А што, каб схадзіць да Хведара Фраловіча? Ён старшыня сельсавету, камуніст, павінен ведаць, чаго той тыпус да мяне заглядаў. Так, трэба схадзіць...» Ведаючы, што Хведар Фраловіч любіць «пацягнуць», Лабач зайшоў па дарозе ў сельпо, купіў чацьвярцінку «лякарства» і пакрочыў у сельсавет.

Хведар Фраловіч Кашын, хоць і сябра партыі, але любіў «пацягнуць», а «пацягнуўшы», мог «развозіць антымонію» цэлымі гадзінамі. Асабліва тады, калі склікаў у сельсавет старшыняў калгасаў на нараду, якую ён называў «накачкай». «Накачваў» ён тых бедных старшыняў да таго, што яны ня радыя былі, што на белы сьвет зьявіліся. Каб задобрыць грознага старшыню сельсавету, яны не шкадавалі «зялёнага зьмея» і «накачвалі» Хведара Фраловіча да белай гарачкі. У такім «гарачым» стане Кашын губляў над сваім языком кантроль. Ад яго можна было пачуць такую «антымонію», за якую ён мог ня толькі пакласьці на стол райкому партыі свой партыйны білет, але і скласьці голаў у скляпеньнях НКВД. Вось-жа, адзін раз ён «праантымоніўся» Язэпу Лабачу, што прымаў удзел у Антонаўскім паўстаньні. Гэтаму рызыкоўнаму прызнаньню можна было-б паверыць, калі-б яно сарвалася з п'янага языка перад вайною, а ня ў час, калі гітлераўцы былі недалёка ад Тамбова. Бачна, камуніст Кашын рыхтаваў для сябе, як кажуць вайскоўцы, пазыцыю для адступленьня. Пра Язэпаву «хваробу» Кашын мог ведаць, бо-ж сяброваў з начальнікам раённага НКВД, а таму, калі-б нечакана нямецкі дэсант захапіў сяло Давыдаўку і яго, камуніста, гітлераўцы паставілі да сьцяны, Лабач мог-бы яго выручыць, сказаў, што Кашын яўляецца замаскаваным ворагам савецкае ўлады... Прадбачваючы такую сытуацыю, Кашын апошнім часам стаў да Лабача паддобрывацца... Гэтую акалічнасьць Язэп і рашыў выкарыстаць, даведацца, ці не пагражае яму візыта Тамбоўскага «інспектара»?

Была субота. Вечарэла. Калі Язэп зайшоў у сельсавет, Кашын замыкаў шафу з дакументацыяй — зьбіраўся дахаты. Павітаўшыся, Язэп паставіў на стол чацьвярцінку. Убачыўшы «нячыстую сілу», Кашын замахаў рукамі і нагамі: «Толькі ня тут, Язэп Міхайлавіч. Яшчэ чорт які прынясе сюды нечакана якуюсь пляткарку, бяды не абярэшся. Пайшлі лепей да мяне. Там мая Палашка пашукае нечым закусіць».

Хата Кашына — праз вуліцу ад сельсавету. Праз пару хвілін Язэп Міхайлавіч і Хведар Фраловіч сядзелі ў прасторнай хаце пад «абразамі» Леніна і Сталіна, бязьлітасна запаскуджаных мухамі. Ня так даўно там, дзе «красуюцца» «правадыры сусьветнага пралетарыяту», віселі абразы сьвятых, і пад імі сядзеў «кулак» Анохін...

Жонка Кашына, малажавая кабета гадоў пад пяцьдзесят, ледзь цягла сваю разбухшую, як высокую, так і шырокую тушу і ўсё ойкала, што хутка трэба будзе класьці зубы на паліцу, бо ў сяльпо нічога няма, а калгасьнікі ня хочуць нічога прадаваць, бо нічога ня маюць. Кашын ведаў, што Палашка, як ён яе называў, прыбядняецца, а таму вылез із-за стала, адвёў жонку ў куток, нешта «накачаў» ёй на вуха і вярнуўся за стол. Палашка разьвяла рукамі, што магло азначаць «ня будзь такім добранькім», але выйшла ў сенцы і хутка вярнулася з міскай капусты-шаткаванкі і добрым куском сала. Ставячы на стол закуску, не прамінула пажаліцца: «Гэта ўсё, што маю...» Кашын, разразаючы сала, супакоіў жонку: «Не бядуй, дарагуша. Калгас «8-га сакавіка» багаты, а старшыня Рагожын памяркоўны чалавек...» — «Што ён памяркоўны, гэтае я ведаю, але-ж і яго забяруць у армію», — супярэчыла Палагея Якімаўна. А Кашын не здаваўся: «Пакуль я старшыня сельсавету, ні Рагожына, ні Язэпа Міхайлавіча ў армію не забяруць, бо і на гаспадарчым фронце, і на фронце асьветы трэба-ж некаму ваяваць. Так я кажу ці не, Язэп Міхайлавіч?» — «Так яно, можа, у адносінах да Рагожына, але не да мяне», — падумаў Лабач ды пачаў пра тое, што яго прывяло сюды: «Вядомая рэч, і ў тыле патрэбны кадры, але я, Хведар Фраловіч, напэўне пайду на фронт добраахвотна, бо і Марыя Іванаўна плявузгае пра мяне, што мяне не бяруць у армію, таму што я хворы на сухоты, ды гэты Тамбоўскі тыпус лазіў тут ня так сабе...»

— Патрыятычныя словы, — усьміхнуўся Кашын. — Люблю патрыётаў, але нікуды ты ня пойдзеш. Хведар Фраловіч напоўніў чаркі, падняў сваю чарку да самага носа «Іёсіфа Вісарыёнавіча» і прамовіў: «За нашу перамогу!» Перамогшы горыч у глытоўцы шаткаванкай, працягваў далей: «Тамбоўскі тыпус, як ты кажаш, гэта ўпаўнаважаны НКВД. Бачыш, якая справа? Дайшло да вялікага начальства, што ў нашай сямігодцы былі, мягка кажучы, вялікія недагляды ў час выпускных экзаменаў...»

— Што вы, Хведар Фраловіч, маеце на ўвазе? — з непакоем у голасе запытаў Лабач, на што Кашын адказаў: «Маю на ўвазе тое, што ажно траім вучням ня выдалі пасьведчаньні аб заканчэньні сямігодкі...» Лабач перабіў Кашына: «Ня выдалі таму, што яны не здалі экзамены». — «Ведаю, што не здалі, але-ж і мы, ці-ж бо вы, настаўнікі, здалі экзамены на палітычную сітуацыю?» — Хведар Фраловіч упяліў свае, ужо пачырванеўшыя зрэнкі ў вочы Язэпа запытальна. Лабач яшчэ не разабраўся ў «антымоніі» Кашына, маўчаў. Кашын тлумачыў: «Палітычная сытуацыя ўжо вясною пагражала перарасці ў франтовую сытуацыю і перарасла. На франтох гінуць нашы камандзіры і палітпрацаўнікі, а нашы «рэбята» ня могуць іх замяніць, бо ня могуць паступіць у вайсковую школу, бо ня маюць пасьведчаньняў. Не рашыў якуюсь задачку Іван ці Сьцяпан — шлях у вайсковую школу для іх зачынены. Ідзеце, Іван ды Сцяпан, на фронт простымі жаўнерамі, калі-б маглі ісьці камандзірамі самалётаў, танкаў, палкоў, дывізіяў... Во, як!..»

Язэп Лабач занепакоіўся, а таму стаў апраўдвацца: «Па расейскай мове і літаратуры я, Хведар Фраловіч, нікога не засыпаў. Нават тым вучням, якіх вы маеце на ўвазе, я паставіў «пасрэдна», тады калі ім трэба было паставіць «дрэнна», бо яны гультаі».

— Няхай сабе і гультаі, але яны маглі-б на фронце прынесьці болей карысьці Радзіме, а ім не дазволілі, — ня спыняў сваю «антымонію» Кашын. — Ты добра зрабіў, вельмі патрыятычна, што паставіў гультаям «пасрэдна». Гэта віна не твая, а нябожчыка Івана Васільевіча. Яго жонка зарэзала тых хлапцоў па матэматыцы. Мог Іван Васільевіч узьдзейнічаць на дурную Марыю Іванаўну? Мог, але ён не глядзеў на палітычную сытуацыю, а таму прашляпіў. Я так упаўнаважанаму і сказаў. Але давай прамочым глытаўкі, бо ў мяне ўжо перасохла...»

Чацьвярцінкай доўга глытаўку не памочыш. Яна, чацьвярцінка, хутка апаражнілася. Кашын зьвярнуўся да жонкі: «Схадзі да Шчарбакова ў сяльпо, няхай ён нам нацэдзіць паўлітроўку «фінкі», бо я маю адно пытаньне, якое без паўлітра не раскумекаеш!»

Палашка пакруціла ўскудлачанаю вялікаю галавою і пакавыляла за дзьверы.

— А што ў вас яшчэ за пытаньне, Хведар Фраловіч? — лацікавіўся Лабач.

— А ніякага пытаньня ў мяне няма. Хочацца яшчэ гэтай горачы, вось табе і пытаньне.

Яны некаторы час памаўчалі. Тады Кашын стукнуў сабе па ілбу, нахіліўся да Язэпа і неяк змоўніцкі ні то папрасіў, ні то загадаў: «Трэба, браце Язэп Міхайлавіч, гэтую «антымонію» з пасьведчаньнямі неяк вырашыць. Няхай «рэбята» ідуць вучацца, авалодваюць сіцілісьцічаскай тэхнікай, каб гэтага самага Гітлера было ім лягчэй граміць».

Язэп Лабач быў ня супраць таго, каб «рэбята» авалодалі «сіцілісьцічаскай тэхнікай», але яму не даводзілася авалодаць тэхнікай падробленьня чужых подпісаў. На «Пасьведчаньні» мусілі стаяць подпісы ня толькі дырэктара, але ўсіх настаўніцаў. Ніна Кудраўцава расьпішацца ня толькі рукою, але і нагою. Згодзяцца і тры іншыя настаўніцы. Але як быць з Марыяй Іванаўнай Тарасавай? Давядзецца яе прозьвішча падрабляць. А гэта — крымінал. Аб гэтым ён і сказаў Кашыну.

— А хто будзе тыя подпісы правяраць? Марыя Іванаўна? — з усьмешкай запытаў Кашын. — Калі ты баішся крыміналу, прынясі пасьведчаньні да мяне. Я так размалюю тую Тарасаву, што яна і ня чыхне.

Палагея Якімаўна прынесла паўлітра «фінкі». Да дванаццатай гадзіны ночы дырэктар сямігодкі і старшыня сельсавету «абмывалі» пытаньне «дапамогі Радзіме» «пасьведчаньнямі» з падробленымі подпісамі...

БЫЛІЦА ТРЭЦЯЯ

Прачнуўшыся дзесь каля дзесятай гадзіны раніцы, Язэп Лабач, пакуль не пачуў рыканьне каровы ў сенцах, ня мог заарыентавацца, дзе ён знаходзіцца. Галава трашчала, атрыгалася горкая капуста і прытухлае сала. «Трэба было-б пахмяліцца, тады-б гэтае галавакружэньне і мутню як рукой зьняло. Але чым пахмелішся? Заўмагазынам Шчарбакоў наўрад ці нацэдзіць яшчэ чацьвярцінку «фінкі»? Хведару Фраловічу нацэдзіць, але ісьці да яго, пазіраць у налітыя незадавольненьнем вочы Палашкі? Не, палячуся сваім «лякарствам». — Падумаўшы так, Язэп вылез із пад дзяружкі, стаў шукаць рукою на табурэтцы нагавіцы, але ня мог нідзе намацаць. Страсянуў галавою так, што па патыліцы, здалося, нехта шмаргануў пілою. Тады толькі здаўмеўся, што нагавіцы ён не здымаў учора, калі ледзь жывы дабраўся да ложка. Апіраючыся рукою аб сьцяну, аб стол ды ізноў аб сьцяну, дабраўся да мыцельніка і там усадзіў галаву ў вядро з студзённай вадою. Дапамагло, але ня шмат. Хаця Язэп ведаў, што некаторыя забулдыгі п'юць трайны адэкалён, але забулдыгай ён сябе не лічыў, ды ўсё-ж рашыў паспрабаваць.

(Працяг будзе).

ЗНАЁМІМ З ТВОРЧАСЦЮ МАЛАДЫХ

ПРОМНІ СВЯТЛА НАДЗЕІ

Бытуе выслоўе «паэтамі нараджаюцца». Гэта так, канечне. Не будзе чалавек мець задаткаў таленту, наўрад ці зможа нешта значнае напісаць, як бы таго яму ні хацелася і як бы ён ні стараўся. Але часам для выяўлення таленту неабходны нейкія надзвычайныя ўмовы. Звыклая плынь жыцця не дазваляе аўтару раскрыцца як мастакоўскай асобе. Паэзія гучыць недзе ў яго душы, напаўняе істоту, але вершы не пішуцца. Ды, па сутнасці, і сам чалавек не збіраецца рабіць гэта. У яго ёсць іншыя планы, іншыя захапленні.

Так было і з Міколам Мельнікавым. З маленства марыў стаць машыністам, вадзіць хуткасныя лакаматывы па сталёвых магістралях краіны і рабіў усё дзеля таго, каб дабіцца мэты. Пасля заканчэння Саматэвіцкай сярэдняй школы (нагадаем, што ў Саматэвічах Касцюковіцкага раёна нарадзіўся класік нацыянальнай літаратуры, народны паэт Беларусі Аркадзь Куляшоў) М. Мельнікаў паступіў у чыгуначнае вучылішча, якое знаходзілася ў горадзе Унечы суседняй, Бранскай вобласці, што ў Расіі. Здавалася б, усё ідзе ў жыцці найлепшым чынам. Радасны, узбуджаны вяртаўся ў час канікулаў у родную Кісялёўку — ад Саматэвічаў да яе рукой падаць, дзяліўся з сябрамі першымі поспехамі. Але тут адбылося драматычна-недарэчнае. На практыцы Мікола атрымаў цяжкую траўму. Урачы з цяжкасцю выратавалі яго, але зрок вярнуць не змаглі.

Нездарма ж у народзе кажуць: спепэта горай, чым немата:

Наводмаш прыгавор — па твары
Цяжкім ударам! — інвалід.
І далячы васільковай мары
Вятрыскі снегам замялі.

Такая боль, што слепіць вочы,
Як ні гляджу, ды не відно,
Не мне ўжо свеціць там скрозь ночы
Маёй каханае акно.

Паратунак, спадзяванне і надзею М. Мельнікаў знайшоў у паэзіі — пачаў пісаць вершы. Адбыўся самы што ні ёсць цуд. Чалавек, якога вабіла тэхніка, захапіўся лірыкай. Пасля таго, як зразумеў, што не зможа ўбачыць дарагіх, блізкіх з маленства краявідаў. Адзінае заставалася: уяўляць іх у думках. І тады... Думаецца, дакладна гэты Міколаў стан перадаў зямляк М. Мельнікава, паэт Алесь Пісьмянкоў: «І тады ў ягонай душы нешта варухнулася. Ён адчуў, як у ім нараджаецца музыка. Гэтую музыку ён паспрабаваў увасобіць у слова — так з'явіліся першыя вершы». Пасля адбыўся і другі цуд — да Міколы вяртаўся зрок. Паэзія, якая прыйшла, як паратунак, станавілася свайго роду лекарам.

Першыя вершы М. Мельнікава ўбачылі свет у 1981 годзе на старонках рэспубліканскай маладзёжнай газеты «Чырвоная змена», потым у штотыднёвіку «Літаратура і мастацтва», штогодніку «Дзень паэзіі», у раённай газеце. Звярнуў на паэта-пачаткоўца ўвагу Сцяпан Гаўрусёў, які ў апошнія гады свайго жыцця таксама амаль не бачыў, падтрымалі іншыя літаратары. І вось зборнік М. Мельнікава «Васільковая далячынь», што выйшаў у серыі «Першая кніга паэта», якую выдавецтва «Мастацкая літаратура» выпускае з 1968 года. Прадмоўку «Святло шчырасці» напісаў А. Пісьмянкоў.

Сапраўды, галоўнае, што вылучае паэзію М. Мельнікава, гэта — шчырасць. Не знойдзеш у яго ні гучных параўнанняў, ні яркіх эпітэтаў, ён не эксперыментуе, не жадае падавацца модным. Ён проста піша, выказвае, што на сэрцы, у душы, што прагне споведзі, з чым хочацца падзяліцца з іншымі. Матывы таксама знаёмыя — апяванне хараства прыроды, згадкі пра першае каханне і, канечне, роздум аб перажытым. Тут ужо М. Мельнікаў на іншых не падобны, бо, барані Божа, каму сутыкнуцца з падобным, нешта гэткае зведаць.

Ён разумее складанасць становішча, у якім апынуўся. Не хавае сваіх перажыванняў («толькі зноў здалёк назіраю за тваімі вокнамі, баючыся выявіць сябе, бо ведаю — ты чакаеш лепшага»), але ён жа ўпэўнены, што за фізічную нямогласць куды страшней душэўная пустата. Гэтае сваё разуменне М. Мельнікаў шчыра выказаў у наступным вершы:

Страшна ісці ўначы
Па апусцелым шляху,
Але тут яшчэ можна
Спадзявацца
На цікавага спадарожніка
Або машыну.
Значна страшней
Апынуцца на апусцелым шляху
Чалавечай
Душы.

У іншым сваім вершы ён так сказаў: «Наўздагонкі за лёсам іду...» Але і не толькі наўздагонкі, М. Мельнікаў гэты лёс і абганяе, калі забывае, што вяртання на чыгунку ўжо няма і быць не можа. Рабіць гэта не так і проста (хаця, што проста рабіць яму ў новым жыцці?!), напамінкі з'яўляюцца нязмушана, нечакана: «Я сню чыгунку, цягнікі і светафор, заўжды зялёны». Але, мабыць, трэба. На маю думку, якраз менавіта з падобнага адмаўлення ранейшага ў яго з'яўляюцца вершы, найбольш пазначаныя россыпамі сапраўднай паэзіі.

Як гэты—«Асеннія дажджы». Малюнак не тое, што выразны, так сказаць, асязальны, ён уражвае сваёй някідкасцю і разам з тым нерушавасцю:

Даль затулена смугою.
Пуста ў лузе, у бары,
Восень зябкаю рукою
Дуб цярэбіць за віхры.

Каларытны малюнак і ў вершы «У краіне маленства»: «Там бясхмарнае неба. На абрусе зары сонца боханам хлеба дуб выносіць стары. «Хлебам-соллю» страчае новы дзень-чарадзей, каб палям — ураджаі, а лясам — грыбасей». І пра родныя мясціны — някідка, але хораша: «Сцяжынкай роснаю над рэчкай сіняй майго дзяцінства конь блукае зноў. Куточак гэты я заву радзімай, там сэрца радуе прастор палёў» («Сэрца просіцца»). А гэта ўжо і фальклорныя матывы, праўда, суаднесеныя з асабіста-дарагім: «Пах чабору з мятай стыне над ракой. На траве прымятай след застаўся твой. Травы... Зёлкі-травы — мята ды чабор... Каля пераправы стрэнуся з табой» («Зёлкі-травы»).

Мікола Мельнікаў не толькі піша вершы, ён да ўсяго паэзію любіць. І не трэба здзіўляцца такому сцверджанню. Маўляў, які гэта паэт, калі паэзіі не любіць?! Ёсць, і яшчэ колькі. Самі яшчэ нешта рыфмуюць, а вось, каб узяць у рукі кнігу таварыша... Таму і гавару: М. Мельнікаў паэзію любіць. Яна — яго паратунак і душэўная патрэба. Яна — той храм, у які заўсёды хочацца ўваходзіць урачыста. Ды і як не ўваходзіць, схіляючы галаву, калі ў храме гэтым і імя, якое ў М. Мельнікава на слыху з маленства не толькі таму, што яно неаднаразова згадваецца ў падручніку па літаратуры.

Пра Аркадзя Куляшова ў Саматэвічах нагадвае многае, у тым ліку і масток, які даўно ўжо землякі называюць «Куляшоў мост». Такую назву, дарэчы, М. Мельнікаў даў і аднаму са сваіх вершаў. Памятаю, як, саромеючыся (да вялікіх аўдыторый не прывык, а тут ля паэтавай хаты сабралася столькі людзей), чытаў яго Мікола некалькі гадоў назад, калі на радзіме А. Куляшова праходзіла Рэспубліканскае свята паэзіі, прысвечанае 75-годдзю з дня нараджэння песняра:

Здаўна завецца «Куляшовым»
Над меленькай рачулкай мост.
Так. Палымянасць роднай мовы
Адсюль пясняр у свет панёс.

У Саматэвіцкай дзесяцігодцы М. Мельнікаў, між іншым, арганізаваў літаратурна-юнкораўскі гурток, кіраваў ім... Цяпер... Саматэвічы высяляюцца, высяляецца і Міколава Кісялёўка. Менавіта гэтыя мясціны ў Касцюковіцкім раёне атрымалі асабліва высокі ўзровень радыяцыі:

Умыла вёска твар пад ліўнем,
Яму быў рады кожны дом.
І толькі гай шумеў тужліва:
Прайшоў радыяцыйны дождж.

Гэта яшчэ адна тэма ў творчасці М. Мельнікава. Здавалася б, пра агульную бяду паэт павінен быў бы пісаць больш. А так у кніжцы толькі некалькі вершаў. Відаць хапіла перажыванняў ужо, хоць бы душа астыла ад ранейшых. Ды і, па ўсім відаць, не хоча М. Мельнікаў злоўжываць тэмай, прыпадносячы дзяжурна-правільныя радкі. Іх у літаратуры і без таго хапае. Адчувае «палынны жаль глухіх двароў», і ён аддаецца ў сэрцы пакутліва-балюча. У такі момант, як адзіны паратунак, зноў і зноў прыходзіць паэзія. Зварот да яе — і магчымасць перагарнуць старонкі кніг любімых аўтараў, і нешта напісаць самому.

Лепшыя з гэтых твораў і склалі змест першай кнігі М. Мельнікава. Хацелася б, каб не апошняй. Ёсць у аўтара талент, ёсць яму пра што расказаць чытачу.

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

З ЧУЖЫХ СТАРОНАК

БЕЛАРУСКАЯ КНІГА— У АСАДЗЕ

Здавалася б, аб'яўленне Беларусі суверэннай дзяржавай павінна было аўтаматычна зняць усе перашкоды на шляху выдання і распаўсюджання беларускай кнігі. На жаль, назіраецца якраз адваротны працэс. Сказваецца разрыў ранейшых трывалых эканамічных сувязей, катастрафічна даражае папера, растуць паліграфічныя выдаткі. Да ўсяго, пачалася на беларускую кнігу сапраўдная атака— з захаду, усходу і з поўдня: наш кніжны рынак літаральна затапіў паток рускамоўнай нізкапробнай прадукцыі — парнаграфія, секс, сумніцельныя дэтэктывы і парады розных шарлатанаў. Адчуванне такое, што прыватныя выдаўцы з розных рэгіёнаў колішняга Савецкага Саюза спаборнічаюць між сабой, хто больш прадасць на Беларусі сваёй прадукцыі. Чаму, спытаеце? А таму, што для іх тут самыя спрыяльныя ўмовы. Дзялкам ад літаратуры ў нас — вольніца: гандлюй, нажывайся! Хоць, па логіцы, іх якраз і неабходна абкладаць высокім падаткам, каб атрыманыя грошы накіроўваць на выданне беларускамоўнай кнігі і тым самым хоць крыху зменшыць нанесеныя страты...

Нездарма так зацікаўлена і востра абмяркоўваліся праблемы выдання і продажу беларускай кнігі на нядаўнім пасяджэнні рады Саюза пісьменнікаў Беларусі. У гаворцы прынялі ўдзел старшыня творчага саюза В. Зуёнак, выступіў міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь А. Бутэвіч.

У параўнанні з іншымі гадамі ў рэспубліцы знізілася выданне беларускай кнігі. Па «Мастацкай літаратуры» — недзе на адну трэць, па «Юнацтву» — ці не на палову. Сёлетні год таксама не абяцае быць лепшым. Змяншаецца не толькі колькасць выданняў — падаюць і іх тыражы.

Адпаведныя інстанцыі шукаюць выйсце са становішча. Робяцца захады да вытворчасці сваёй паперы, друкарскай фарбы. Востра стаіць пытанне і з павышэннем ставак аўтарскага ганарару. Не сказаць, каб урад не ішоў насустрач беларускамоўным выданням. Выдзелена датацыя на выпуск 15 рэспубліканскіх газет і часопісаў. Ствараецца Рэспубліканскі фонд абароны беларускіх кнігавыдаўцоў. Рыхтуюцца «Закон аб выдавецкай дзейнасці», «Закон аб аўтарскім праве», іншыя нарматыўныя дакументы, якія б давалі перавагу менавіта беларускамоўным выданням.

Зрэшты, і самі пісьменнікі маглі сёе-тое рабіць для паляпшэння выдання беларускай кнігі. На сённяшні дзень у рэспубліцы зарэгістравана больш за 250 прыватных выдавецкіх арганізацый. У асобных з іх працуюць і літаратары. І дзіўна, што за камерцыяй яны пачынаюць забываць пра тое, за што змагаюцца штодня: прыватныя выдавецтвы летась выпусцілі ўсяго некалькі беларускамоўных кніг.

(«ЛіМ»).

«Графіка-91» — так называлася экспазіцыя, што адбылася ў Рэспубліканскай мастацкай галерэі. Гэта своеасаблівая справаздача секцыі графікі Саюза мастакоў Беларусі, і прысвечана яна памяці вядомай беларускай мастачкі Аляксандры Паслядовіч. Менавіта яна стала роданачальніцай развіцця жанру графікі ў рэспубліцы.

Разам з масцітымі аўтарамі на выстаўцы былі прадстаўлены цікавыя работы маладых мастакоў.

НА ЗДЫМКАХ: Алена ЛОСЬ. «Бабуля і ўнучка»; Рыгор СІТНІЦА. «Нясвіж. Прывіды старога парку».

Фота Ю. ПАЎЛАВА.

КАМУ КОЛЬКІ КАШТУЕ...

...Хлопчык гадоў дванаццаці стаяў ля ўваходу на мінскі стадыён «Спадарожнік» і плакаў. Я, як мог, супакоіў яго і запытаўся:

— Хто цябе пакрыўдзіў?

— Прыйшоў пакатацца на каньках, а мне іх тут не далі: грошай не хапіла.

Аказалася, вельмі падаражаў пракат. Некалі я працаваў на тым заводзе, якому і належыць «Спадарожнік». Калі быў у складзе савета фізкультуры, арганізоўваў спаборніцтвы і сам удзельнічаў у іх. І штосьці не памятаю, каб нехта застаўся без канькоў ці лыжаў. Заўжды працаваў пункт пракату і цэны былі даступнымі. Скажам, канькі каштавалі за адзін час пракату капеек дваццаць.

— Мінуліся тыя часы, — стаў тлумачыць мне трэнер зборнай завода па лыжах, майстар спорту Уладзімір Голішаў. — Заняткі фізкультурай і спортам, як і паўсюль, ідуць на спад. Мы спачатку засталіся без басейна «Блакітны», не ў стане былі фінансаваць яго, потым забралі ў нас спартыўную залу — не хапае вытворчых плошчаў. Цяпер дабіраюцца і да стадыёна: не зможа сам зарабляць грошы — адмовімся і ад яго, перададзім каму-небудзь у арэнду. Толькі не падумайце, што наша кіраўніцтва супраць фізкультуры і спорту. Проста сёння завод не можа звесці канцы з канцамі: не хапае сыравіны, камплектуючых, грошай... Даводзіцца скарачаць рабочых... Дзе тут ужо дбаць пра лыжы ці канькі! Вось савет фізкультуры і павялічвае кошт за пракат спартыўнага інвентару, каб неяк жыць.

Таму ж «Спадарожніку» ды і іншым заводскім стадыёнам нават у гэтых умовах нешта перападае ад прадпрыемстваў, якім яны належаць. Сяк-так яны яшчэ існуюць. Значна цяжэй, калі ты «нічый». Гэта спецыялізаваныя стадыёны і спартыўныя комплексы, фізкультурна-аздараўленчыя камбінаты і цэнтры.

Гутарка не ідзе пра тое, што іх закрываюць з-за нерэнтабельнасці. Заўсёды знойдзецца фірма, каапэратыў, якія возьмуць іх у арэнду. Пытанне ў тым, на каго будзе разлічаны той жа комплекс або камбінат. Хутчэй за ўсё на невялікую колькасць выбраных, на эліту. І дзякуй Богу, што ёсць людзі, якія нават у гэты цяжкі час робяць усё, каб нашы стадыёны, спартыўныя комплексы былі даступныя для кожнага.

Адзін з такіх цэнтраў знаходзіцца на вуліцы Жудро ў Мінску. Будынак звонку неардынарны, цікавай архітэктуры. Але, на думку дырэктара фізкультурна-аздараўленчага цэнтра Міхаіла Баўдзілы, не ўсё прадумана ўнутры. Свабодна ў плавальным басейне, затое цесна ў залах атлетычнай і рытмічнай гімнастыкі, холадна ў адміністрацыйных кабінетах.

— Цэнтр разлічаны на заняткі 1 200 чалавек у суткі, — расказвае Міхаіл Іванавіч. — Тут, акрамя гімнастыкі і плавання, дзейнічаюць секцыі вялікага і настольнага тэніса, усходніх адзінаборстваў, групы агульнафізічнай падрыхтоўкі і іншыя. Пасля працоўнага дня рабочыя ды і ўсе жадаючыя Фрунзенскага раёна з задавальненнем прыходзяць пагуляць у більярд, папарыцца ў саўнах...

— Вельмі цікава, а колькі каштуе такое «задавальненне» для кожнага?

Дырэктар прапанаваў спачатку пагутарыць з наведвальнікамі свайго спартыўнага палаца здароўя, дзе займацца можа кожны, хто пажадае. Нават малыя, калі яны прыйшлі сюды з дарослымі.

У басейне падышоў да Веры Маскалевіч. Яна плавала разам з пяцігадовай Аленкай і сямігадовай Алачкай.

— На мяне і дачушак атрымліваецца больш ста рублёў штомесячна, — адказала Вера Іванаўна. — Я не працую. Так што дарагавата на адну зарплату мужа. Але ж размова ідзе пра наша здароўе! Дачушкі навучыліся тут плаваць, загартаваліся, цяпер рэдка хварэюць.

— Па сорак восем рублёў аддаём у месяц. Адчуваецца, і здорава, на нашай студэнцкай стыпендыі, — паскардзіліся дзяўчаты Наташа і Святлана. — Але так хочацца быць стройнымі, прыгожымі! Мяркуем, што нашы «ахвяры» на рытмічную гімнастыку не дарэмныя, ці не так?

І сапраўды, не дарэмныя. Люба глядзець на іх: стройныя, падцягнутыя.

— А я не ведаю, колькі каштуе абанемент сюды, — адказаў на маё пытанне рабочы завода ацяпляльнага абсталявання Фёдар Карпецкі, які збіраўся ў саўну. — Лічыце: нікольні.

Вядома, так не бывае: не плаціць рабочы са сваёй кішэні — плаціць прадпрыемства са свайго бюджэту. Іншая справа, які працэнт? Карпецкаму, бачым, нічога не каштавала. А вось яго сябрам, будаўнікам, за абанементы прыйшлося даплаціць па сорак працэнтаў іх кошту.

...Я вяртаўся ў кабінет дырэктара і рабіў падлікі: «Пяцьдзесят рублёў на чалавека за басейн, амаль столькі ж за рытмічную гімнастыку ў месяц. Памножым на колькасць наведвальнікаў за год... Дзесяць рублёў, памножым на 90 (столькі чалавек наведваюць саўну штодзённа), потым — на год... Возьмем іншыя секцыі... Гэта ж такія грошы! «Егіпецкая піраміда» атрымліваецца».

Толькі ў далейшай нашай гутарцы з дырэктарам зусім іншая арыфметыка пайшла. Стаў падлічваць, колькі на зарплату сваім васьмідзесяці супрацоўнікам грошай ідзе, на набыццё трэнажораў і іншага спартыўнага інвентару, на аплату электраэнергіі і вады, што днямі ў пятнаццаць разоў падаражалі, нарэшце — у што рэканструкцыя выльецца і іншае — дык ад маёй «піраміды» адны пясчынкі засталіся. У самы раз цэнтр закрываць, здаваць каму-небудзь у арэнду. Аб гэтым я і сказў Міхаілу Іванавічу.

— Закрываць не збіраемся і ў арэнду не здамо, — адказаў ён. — Не вельмі спадзяёмся і на спонсараў.

— Мабыць, збіраецеся павысіць кошт абанементаў? — зрабіў я здагадку.

— І гэта не выйсце. Абанементы і так дарагія. Можам адштурхнуць людзей ад сябе. Паратунак бачыцца ў іншым. Створым у цэнтры гандлёвую кропку. Тут можна будзе і перакусіць, і соку ці піва выпіць... А хіба ж дрэнна, калі ў нас адкрыецца, скажам, стаматалагічны кабінет, цырульня, на поўную магутнасць запрацуе пункт пракату спартыўнага інвентару?..

Вядома, падумалася мне, будзе няблага. Усе гэтыя камбінацыі могуць прынесці карысць жыхарам і капейку цэнтру. Але ці не застануцца добрыя намеры толькі марамі? У наш неспакойны час нічога гарантаваць нельга.

Яўген ТУРАЙКЕВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: будынак фізкультурна-аздараўленчага цэнтра; у час заняткаў у секцыях.

Фота В. СТАВЕРА.

ЗАСНАВАЛЬНІК:

Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства «Радзіма»).

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

220600, МІНСК, ПРАСПЕКТ Ф. СКАРЫНЫ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Газета аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку»

Індэкс 63854. Заказ № 293.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12